

Pr. IOAN LUPAȘ, ca Protopop de Săliște, la punerea pietrei de temelie a Bisericii de pe Brata din Săliște.

† ANDREI

*Arhiepiscopul Vadului, Feleacului și Clujului,
Mitropolitul Clujului, Maramureșului și Sălajului*

Un vajnic bărbat din anturajul episcopului Nicolae Ivan

După Marea Unire a venit la Cluj un om providențial: Episcopul Nicolae Ivan. El a reînțemeiat Eparhia, a ctitorit Catedrala, a înființat Școala de Teologie, a fondat revista „Renașterea”, a întemeiat tipografia și s-a implicat cu râvnă în viața spirituală și culturală a orașului.

Lucrurile acestea nu le putea face singur, ci, cu intuiția de manager absolut, s-a înconjurat de o pleiadă de bărbați cu mare greutate. Unii dintre ei făceau parte și din Adunarea Eparhială. Astfel îi putem aminti pe Dr. Sextil Pușcariu, Gheorghe Bogdan-Duică, Dr. Silviu Dragomir, Dr. Ioan Lupaș, Alexandru Lapedatu, Octavian Goga, Dr. Victor Stanciu, Dr. Ioan Goia, Dr. Emil Țeposu și alții.

De data aceasta ne oprim în mod special la Părintele Academician Ioan Lupaș, de la a cărui trecere în eternitate se împlinesc pe 3 iulie 50 de ani. Personalitatea lui a fost una de excepție. În bătăliile pentru afirmarea elementului românesc în mediul universitar clujean și a biruinței ortodoxiei a fost mereu pe baricade.

Când Părintele Ioan Lupaș împlinea 60 de ani, Mitropolitul Nicolae Bălan îl omagia astfel: *La sărbătorirea și omagierea Părintelui Ioan Lupaș, pentru impunătoarea operă realizată de P.C. Sa pe terenul studiilor istorice, ca și pentru bogata și însuflețita activitate desfășurată în slujba Neamului, Biserica Noastră este cea dintâi îndatorată să participe cu flori de recunoștință și cu cuvinte de laudă. Preocupările de istorie ale Părintelui Ioan Lupaș au fost îndreptate, cele mai multe, spre trecutul și vrednicile Bisericii, iar spiritul de care e străbătută toată opera și activitatea P.C. Sale este profund creștin¹.*

Părintele Academician Ioan Lupaș s-a născut la 9 august 1880 în Săliște, din părinții Toma și Marina. Școala primară o face în sat, gimnaziul în Sibiu, fiind nevoit în clasa a VIII-a să plece la Gimnaziul românesc „Andrei Șaguna” din Brașov, pentru că intrase în conflict cu șovinul profesor de istorie Tompa Árpád. Același lucru l-a făcut și bunul său prieten Octavian Goga. Va avea aici o seamă de profesori distinși, dintre care amintim: Virgil Onițiu, Vasile Goldiș, Iosif Blaga și alții².

Primul între absolvenți, pleacă dimpreună cu Octavian Goga, beneficiind de o bursă „Gojdu”, la Budapesta și urmează cursurile Facultății de Litere și Filozofie între anii 1900-1904. Își încununează cursurile cu titlul de doctor cu teza „Biserica ortodoxă română din Transilvania și unirea religioasă în cursul veacului al XVIII-lea”. Teza a fost scrisă în limba maghiară.

Încă din timpul studenției va publica la „Tribuna” și „Telegraful Român”, fiind o voce care afirma credința ortodoxă și cultura română. După studiile de la Budapesta va merge, dimpreună cu Octavian Goga, la Universitatea din Berlin, avându-l profesor pe Adolf Harnack. În compania aceluiași coleg, în anul 1905, face o călătorie în Italia³.

Întors acasă, este numit profesor de Istorie Bisericească la Institutul teologic-pedagogic „Andreian” din Sibiu. Cum exigențele institutului cereau ca dascăli să aibă studii teologice, le va face tocmai la institutul unde funcționa. Profesorul Ioan Lupaș s-a implicat în toate demersurile culturale și naționale ale românilor și, drept urmare, a fost închis trei luni la Seghedin.

Datorită sentimentelor sale prea românești, Mitropolitul Ioan Mețianu va fi nevoit să-l scoată de la catedră și să-l hirotonească preot pentru Săliște, unde ajunge protopop. Misiunea lui era de înaltă ținută. Va scrie mult și de calitate. Prietenul său Onisifor Ghibu va sublinia faptul că *Protopopul Ioan Lupaș a dat viață, în condiții în adevăr superioare amvonului, care are așa de pușini slujitori pricepuți la noi. Predicile lui, la fel de atrăgătoare și de instructive pentru țărani ca și pentru intelectuali, fac parte din cea mai bună literatură omiletică românească... Și ca duhovnic, și ca slujitor la altar, Lupaș a pus în uimire pe cei care l-au privit la început cu scepticism⁴.*

La 29 mai 1914 este ales membru al Academiei Române. După ce România a intrat în război, autoritățile maghiare l-au închis la Șoproon, iar la intervenția specială a mitropolitului Vasile Mangra i se fixează domiciliu obligatoriu la Budapesta. Se întoarce la păstoriții săi de Bunavestire a anului 1917. În 1918 îi apare la Sibiu „Istoria bisericească a românilor ardeleni”, retipărită la Cluj de Doru Radosav în 1995.

A fost participant activ al pregătirilor Marii Uniri din 1918 și a făcut parte din organismele importante de atunci, ajungând în Parlamentul României Mari și-n Guvern, la portofoliul Sănătății, iar apoi ministru al Cultelor și Artelor, în cabinetul condus de Octavian Goga.

Capitolul cel mai important al vieții sale este cel de la Cluj, pentru că, în toamna anului 1919, ajunge profesor de istorie la noua Universitate. Fiind o somitate, deschide noi căi în cercetarea istorică, iar împreună cu Alexandru Lapedatu înființează „Institutul de Istorie din Cluj”. Are ucenici vestiți precum David Prodan, Ștefan

¹ Nicolae Bălan, *Un istoriograf creștin*, în „Omagiu lui Ioan Lupaș la împlinirea vârstei de 60 de ani”, august 1940, București, 1943, p. 47.

² Cf. Mircea Păcurariu, *Cărturari sibieni de altădată*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2002, p. 370.

³ *Ibidem*.

⁴ *Ibidem*, p. 372.

Pascu, Ioan Moga, Aurel Decei, Mihail Dan, Francisc Pall, Dimitrie Braharu, fiica sa Marina Lupaș-Vlasin și alții.

Academicianul Ioan Lupaș și-a adus contribuția la reînființarea Eparhiei Vadului, Feleacului și Clujului, ajutându-l pe Nicolae Ivan în tumultoasa sa strădanie de a pune pe picioare o instituție esențială pentru viața spirituală din Transilvania. Nicolae Ivan îi fusese la Sibiu profesor de religie și, când s-a pus problema alegerii de episcop la Cluj, a optat pentru acesta. A predat apoi și în Academia Teologică înființată aici, pe lângă cursurile ținute la universitate.

A rămas tot timpul un apropiat și sfetnic bun al Episcopului Nicolae Ivan. Și pe când se găsea împreună cu soția sa Ana într-o stațiune din Cehia, Karlsbad, ținea legătura cu Vlădica, și-ntr-o scrisoare îi exprima părerea referitor la întrunirea Ligii Antirevizioniste: *cred că nu ar fi nicidecum a se discuta în ședință plenară proiectul unei manifestațiuni impunătoare la început de August, mai ales că din partea comitetului central am primit sugestiunea de amânare pe septembrie. S-ar da numai prilej presei minoritare de a-și înmulți propaganda revizionistă⁵. Așadar sfat înțelept și dovadă de echilibru.*

Părintele Ioan Lupaș, ca Protopop de Săliște, la sfințirea temeliei unei case din comuna Miercurea Sibiului.

L-a pasionat în mod absolut istoria Bisericii noastre și, dorind s-o facă înțeleasă de către tineri, în prefața de la „Istoria Bisericească a românilor ardeleni”, își destăinuie această intenție: *Spre a face accesibilă cartea aceasta și elevilor, cari cercetează cursurile superioare ale școalelor secundare, am căutat să îmbrac ceea ce era de spus, în haina unui stil simplu și ușor de înțeles⁶.*

După instalarea comunismului a fost închis la Sighet. Pe luptătorul pentru Marea Unire, pe care l-au întemnițat și maghiarii, acum l-au închis românii alături de Gheorghe Brătianu, Silviu Dragomir, Ștefan Meteș și alții. Ultimii ani și i-a petrecut la Sibiu și la București, trecând la Domnul pe 3 iulie 1967 și fiind înmormântat în cimitirul Mănăstirii Cernica.

Rămâne pentru noi chipul unui luptător dârz pentru apărarea Bisericii Ortodoxe Române și a Neamului Românesc. Într-o lume în care acestor valori nu li se acordă atenția cuvenită este un semnal de alarmă, mai ales că la anul vom sărbători 100 de ani de la Marea Unire.

⁵ Episcopul Nicolae Ivan, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2015, p. 403.

⁶ Ioan Lupaș, *Istoria bisericească a românilor ardeleni*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1995, p.24.

Părintele Ioan Lupaș (1880-1967): un savant în zeghe

Mircea Gheorghe Abrudan

Se împlinesc pe 3 iulie 2017 cincizeci de ani de la trecerea la cele veșnice a părintelui academician Ioan Lupaș, „un istoriograf creștin”, cum sugestiv a fost caracterizat în epocă de către mitropolitul Nicolae Bălan. Istoric prolific, dascăl al Seminarului Andreian din Sibiu, paroh al Săliștei și protopop al Mărginimii Sibiului, profesor al Universității „Regele Ferdinand I” din Cluj, membru titular al Academiei Române, publicist talentat, fondator al Institutului de Istorie Națională din Cluj, deputat în Parlamentul României în trei legislaturi, ministru în guvernele Averescu și Goga-Cuza din perioada interbelică, patriot și victimă a regimului bolșevic din România anilor '50, Ioan Lupaș este un savant cu aureolă de martir¹.

S-a născut în 9 august 1880 în Săliște, o localitate care poate fi caracterizată drept bastion al ortodoxiei și al românismului din Transilvania, unde au odrăslit de-a lungul vremii atât sfinți ai Bisericii, precum Nicolae Oprea Miclăuș și Gheorghe de la Cernica, cât și figuri proeminente ale culturii noastre naționale, ca Dionisie Romano, Axente Banciu, Onisifor Ghibu sau Dumitru Roșca. De la strămoși a moștenit, așadar, un atașament puternic, de nezdruccinat, pentru „legea românească” și „Biserica strămoșească”, pe care le-a cultivat și apărât prin cuvânt, tipar, ținută academică și conduită morală întreaga-i viață. A învățat carte în școala confesională din Săliște, apoi și-a continuat studiile la gimnaziul de stat din Sibiu și la cel românesc „Andrei Șaguna” din Brașov, urmând ulterior cursurile Facultății de Litere și Filosofie a Universității din Budapesta, cu specializare de un an la Universitatea din Berlin. În 1905 dobândește doctoratul la Universitatea din Budapesta cu o teză despre „Biserica Ortodoxă din Transilvania și unirea religioasă în cursul veacului al XVIII-lea”. Revine în Transilvania unde câștigă prin concurs postul de profesor de istorie bisericească și istoria românilor la Institutul Teologic-Pedagogic Andreian din Sibiu, unde va preda până în anul 1909, când în urma presiunilor exercitate de guvernul de la Budapesta asupra mitropolitului Ioan Mețianu din cauza conduitei „naționaliste militante” a lui Lupaș, tânărul profesor este îndepărtat de la catedră și ales protopop al Săliștei. În perioada studenției și apoi a profesoratului sibian Ioan Lupaș a făcut parte din gruparea „tinerilor oțeliți”, alături de Octavian Goga, care au înființat revista „Luceafărul” de la Sibiu prin care militau pentru afirmarea unei politici naționale și culturale românești mai sonore în Austro-Ungaria. Atitudinea militantă, pasiunea cu care studia istoria românilor și verva prin care combătea politica de maghiarizare a guvernelor ungare i-au atras mânia autorităților. În urma articolului „Toate plugurile umblă”, publicat în „Țara noastră” în 1907, în care descria suferințele țărănimii din România în contextul revoltei țărănilor din regat, Lupaș este acuzat de tribunalul regesc maghiar de la Cluj „pentru agitație împotriva tagmei proprietarilor” și condamnat la trei luni de închisoare și o amendă de 200 de coroane. A urmat prima sa detenție pentru cauza românească, petrecută la Szeged între 1 august și 1 noiembrie 1908. În pușcărie a redactat o bună parte din monografia mitropolitului Andrei Șaguna, lucrare de notorietate care-i va aduce premiul Academiei Române în 1909, și apoi, la propunerea lui Nicolae Iorga, un fotoliu de membru corespondent (1914) și titular (1916) al înaltului for cultural.

La Săliște a dus o activitate fructuoasă provocând „o adevărată revoluție” pe tărâm pastoral, școlar, cultural, istoriografic și social, implicându-se în toate sferile și domeniile vieții românilor din Mărginimea Sibiului, ceea ce a dus la revitalizarea vieții ecle-

siale și sociale a Ortodoxiei din zonă, protopopul Lupaș afirmându-se ca un bun predicator și ardent susținător al dezvoltării vieții românești prin școală, biserică, corporații comerciale, economice și asociații cu profiluri variate. Primul Război Mondial îl găsește pe protopopul Lupaș alături de credincioșii sălișteni, verticalitatea convingerilor sale naționale românești aducându-i în ziua declarației de război a României (15/28 august 1916) al doilea arest și internarea într-un lagăr din localitatea Rust, în vestul Ungariei, apoi un domiciliu forțat în Budapesta de unde va fi eliberat în aprilie 1917. Mai târziu avea să afirme că-i mulțumea „lui Dumnezeu pentru toate aceste suferințe” pe care le considera „izbăvitoare”, deoarece nu fuseseră în van, ci însemnau „contribuția preoțimii române din Ardeal la războiul pentru întregirea neamului”. Faptul că părintele Ioan Lupaș nu s-a lăsat intimidat, nici nu și-a revizuit atitudinea națională românească, s-a demonstrat în momentul disoluției Austro-Ungariei în toamna anului 1918, când protopopul Săliștei s-a afirmat între militanții pentru unirea Transilvaniei cu România și a participat la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia de la 1 decembrie 1918 în fruntea celei mai numeroase delegații, cea a Săliștei. Un tablou realizat de pictorul Dumitru Cabadaef în 1926, păstrat astăzi în Muzeul Protopopiatului Săliște, ni-l înfățișează pe părintele Ioan Lupaș vorbindu-le românilor adunați pe Platoul Romanilor despre hotărârile adoptate în sala Casinei din Alba Iulia, unde cei 1228 de delegați adoptaseră „rezoluțiunea” unirii „tuturor românilor din Transilvania, Banat și Țara Ungurească” cu România.

Pr. Ioan Lupaș, tablou de Dumitru Cabadaef, 1926.

Ca o recunoaștere a rolului pe care l-a jucat în înfăptuirea unirii, protopopul Lupaș a fost ales membru în „Marele Sfat Național” și secretar general al „Resortului Culte și Instrucțiune Publică” din Consiliul Dirigent, organism politic care a gestionat Transilvania până în anul 1920.

Începând cu toamna anului 1919, protopopul Ioan Lupaș a fost numit profesor la Universitatea din Cluj, reorganizată ca românească, devenind titularul catedrei de istoria modernă a României și istorie a Transilvaniei pe care a onorat-o în mod exemplar

până în primăvara anului 1945, când a fost „epurat” de noua putere comunistă care se instala în țară. Pe lângă activitatea didactică și publicistică din această perioadă, Ioan Lupaș a adus o contribuție perenă la dezvoltarea istoriografiei românești prin înființarea, la 1 februarie 1920, a „Institutului de Istorie Națională”, prima instituție de acest profil din spațiul românesc, al cărui director a fost până în 1946. Concomitent a predat mulți ani la rând Istoria Bisericii Române la Academia Teologică din Cluj și s-a

implicat în viața Eparhiei Vadului, Feleacului și Clujului în calitate de membru în Adunarea Eparhială și în Congresul Național Bisericesc din București. A fost un apropiat al episcopului Nicolae Ivan, care-i fusese profesor de religie la gimnaziul din Sibiu, sprijinindu-i marile proiecte: edificarea catedralei, construirea bisericii Sf. Nicolae din Cluj, înființarea Academiei Teologice, întemeierea asociației laice „Frăția Ortodoxă” în 1933. Admirația și prețuirea părintelui Lupaș pentru vlădica Nicolae ies la iveală în necroloagele publicate de academician în presa epocii după moartea ierarhului.

În timpul activității desfășurate la Sibiu, Săliște și Cluj, Ioan Lupaș a creat o operă istoriografică, teologică și publicistică im-

Ioan Lupaș în tinerețe la birou, având în față monografia sa despre Mitropolitul Andrei Șaguna, care i-a adus premiul Academiei Române

¹ Medalionul se bazează pe următoarele titluri bibliografice: Vasile Crișan, *Ioan Lupaș (1880-1967). Studiu monografic*, Ed. Armanis, Sibiu, 2013; Nicolae Edroiu, Alexandru Moraru, Dorel Man, Veronica Turcuș, *Ioan Lupaș (1880-1967): slujitor al științelor istorice, învățământului și Bisericii*, Ed. Renașterea, Cluj-Napoca, 2008; Mircea Păcurariu, *Dicționarul teologilor români*, ediția a III-a revăzută și adăugită, Ed. Andreiana, Sibiu, 2014, p. 342-344; Ioan Oprea, *Istoria și securitatea*, Ed. Enciclopedică, București, 2004, p. 339-368; Toader Buculei, *Clio încarcerată. Mărturie și opinii privind destinul istoriografiei românești în epoca totalitarismului comunist*, Ed. Libertatea, Brăila, 2000, p. 142-155.

presionantă care însumează peste o mie de cărți, manuale, volume de studii, articole științifice și de presă, note și recenzii, majoritatea tratând teme de istoria românilor, în general, a celor ardeleni, în special, de istoria Bisericii și a culturii românești. Între acestea o serie de lucrări s-au bucurat de un succes editorial remarcabil, fiind apreciate de către contemporani: *Istoria românilor* (16 ediții); *Istoria Bisericii Române* (8 ediții); *Mitropolitul Andrei Șaguna* (4 ediții); *Istoria unirii românilor* (2 ediții); *Studii, conferințe și comunicări istorice* (București, Cluj și Sibiu, 5 volume, apărute între 1928-1946). Multe din lucrările sale au rezistat trecerii timpului cunoscând o serie de reeditări: *Scrieri alese I*, ediție îngrijită de Ștefan Pascu și Pompiliu Teodor, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1977; *Din istoria Transilvaniei*, ediție de Marina Vlasiu, Ed. Eminescu, București, 1988; *Scrieri alese*.

Vol. I. *Studii asupra istoriei evului mediu și istoriei bisericești*, ediție îngrijită de Nicolae Edroiu, Ed. Academiei Române, București, 2006; Vol. II. *Studii privind istoria modernă*, ediție îngrijită de Camil Mureșanu, Ed. Academiei Române, București, 2007; *Istoria bisericească a românilor ardeleni*, introducere, note și comentarii de Doru Radosav, ediția a II-a (1995), ediția a III-a (2011), Ed. Dacia, Cluj-Napoca; *Căzut-a cununa capului nostru*, ediția a 2-a îngrijită de Dorel Man, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2006; *Cuvântări bisericești*, volum îngrijit de Dorel Man, Ed. Renașterea, Cluj-Napoca, 2007.

În plan familial, Ioan Lupaș rămâne, de asemenea, un reper. În 6 octombrie 1906 s-a căsătorit cu Ana Bloțiu, care i-a dăruit trei copii: Semproniu Toma Lupaș (1908-1983), Hortensia Maria (1909-1996), căsătorită Georgescu și Minerva Marina (1913-1998), căsătorită Vlasiu.

După pensionare a rămas în Sibiu, unde locuia din 1940 după dictatul de la Viena. Organele securității l-au urmărit pas cu pas, considerându-l „dușman al regimului democrației populare” fiindcă făcuse parte din legislativele și executivele României interbelice. Bănuind că era urmărit și-a restrâns contactele și cercul de prieteni găsimdu-și un refugiu între cărțile bibliotecii Astra, a Mitropoliei și a muzeului Brukenthal. Pe fondul grijiilor, al lipsurilor materiale și al șicanelor regimului stalinist apar primele probleme de sănătate. Internat într-un spital din Cluj se gândește la iminența sfârșitului, scriindu-i în acest sens, la 9 februarie 1947, episcopului Colan: „dacă o fi cazul, exprim de pe acum dorința intimă să nu vorbească nimeni lângă sicriul meu, în afară de vrednicul Episcop al reînviatelor ctitorii a lui Ștefan cel Mare și Sfânt: Academicianul Nicolae Colan!”. Dumnezeu i-a lungit zilele încă două decenii, presărându-le însă cu umilințe și închisoare, pe care Ioan Lupaș le cunoscuse încă din tinerețe din partea autorităților maghiare ale monarhiei dualiste. Primul semn al umilinței a însemnat excluderea din Academia Română în 1948, cel de-al doilea urmând la începutul anului 1950 când regimul i-a sistat pensia. Șirul umilințelor a culminat cu arestarea și închisoarea, cu toate că avea 70 de ani. A fost ridicat în noapte de 5 spre 6 mai 1950 și supus unui interogatoriu la Direcția regională a securității din Sibiu, apoi fiind transferat într-o dubă și cu un sac pe cap la București și la închisoarea Jilava. Cu prilejul arestării i-a fost percheziționat apartamentul fiindu-i ridicate diverse obiecte

de valoare, piese de corespondență, cărți și manuscrise, pe care nu le-a mai recuperat după eliberare. Chiar dacă inițial condamnarea urma să expire la 1 august 1951, perioada de detenție i-a fost prelungită cu 38 de luni, apoi cu alți cinci ani, fără să fi trecut printr-un proces de judecată! Abia în 1954 a fost judecat și condamnat în baza articolului 193 din Codul penal „pentru faptul că în timpul regimului burghezo-moșieresc a desfășurat activitate intensă împotriva clasei muncitoare”, acuzație lapidară de care au fost învinuți majoritatea celor considerați de regimul dejist indezirabili. Cea mai mare parte a detenției a executat-o în penitenciarul de la Sighet, unde nu i s-a permis niciun fel de legătură cu cei din familie, împărțindu-și celula cu Ștefan Meteș, Ion Nistor și Th. Sauciu-Săveanu. Fiica sa, Marina Vlasiu, care l-a îngrijit în ultimii ani de viață,

mărturisește că Ioan Lupaș a făcut greva foamei în semn de protest față de tratamentul la care a fost supus, fiind prompt sancționat și bătut de gardieni, chiar dacă era septuagenar. Nu și-a pierdut însă niciodată nădejdea în Dumnezeu, săvârșind zilnic o „scurtă slujbă bisericească – o utrenie – pentru a întreține moralul celor ce împărțeau aceeași soartă cu el” și rostind în fiecare dimineață următoarea rugăciune: „Dăruiește-mi, Doamne, o lumină-n sfeșnic/ Să-ți pot închina un suflet cucernic/ Cel ce-ai pus în mine sfânt fiorul vieții,/ Îndrumă-mi, Părinte, pașii dimineții./ Varsă roua milei, Stăpâne Ceresc,/ Scapă de primejdii neamul românesc./ Dă-ne nouă pâine, pace, bunăstare/ Păcatele noastre scaldă-le-n iertare./ Fă-ne parte, Doamne, de-un cuget senin/ Precum și-l dorește oricare creștin/ Până la sfârșitul veacului. Amin”. A rezistat în acest fel 5 ani de zile, până în

5 iulie 1955, când a fost eliberat printr-un decret de grațiere. Peste o lună împlinea 75 de ani. La eliberare semna cu o mână tremurândă că își lua angajamentul de a nu discuta cu nimeni nimic din cele întâmplate în timpul interogatoriului și pe perioada încarcerării. Fiica sa mărturisește că frica inoculată de organele securității și spiritul său creștin profund l-au determinat să nu-și scrie memoriile, nici să vorbească prea mult despre detenție, lăsând însă să se vadă că nu acumulase ură sau dorință de răzbunare, iertându-și prigonitorii.

Cu toate că îl eliberaseră, comuniștii nu erau pregătiți încă să-l reabiliteze pe Ioan Lupaș, nici să-i restituie proprietățile naționalizate din Sibiu și Cluj, astfel că a trăit în simplitate într-o cămăruță dintr-un imobil din Sibiu, unde-i fusese stabilit domiciliul forțat. Copleșit de paralizia și moartea soției Ana s-a mutat la București, ultimii ani petrecându-i în cartierul Balta Albă, alături de fiice, care l-au îngrijit cu devotament și iubire. Cu o săptămână înainte de a se stinge, guvernul comunist a încercat să-l reabiliteze, conferindu-i „titlul de profesor emerit pentru activitate îndelungată și merite deosebite, precum și pentru contribuția adusă în dezvoltarea învățământului superior”. Preotul savant Ioan Lupaș a trecut la cele veșnice la vârsta venerabilă de 87 de ani, din care șapte i-a petrecut în zeghe. A fost înmormântat în cimitirul Mănăstirii Cernica, pe Crucea sa de mormânt fiind scris crezul său cu valoare testamentară: „Istoria ne învață să cunoaștem trecutul, să înțelegem prezentul și să credem în viitorul României”.

Cabinetul care a guvernat România între 30 martie 1926 – 4 iunie 1927, avându-l în frunte pe Președintele Consiliului de miniștri, generalul Alexandru Averescu (în centru, al patrulea din rândul din față, de la stânga la dreapta), din care a făcut parte și Pr. Ioan Lupaș (al doilea din stânga, rândul din față) ca Ministru al sănătății și ocrotirii publice, avându-l în stânga lui pe vechiul său coleg de studii universitare, Octavian Goga, ca Ministru de interne. Ziua investiturii, 30 martie 1926.

Părintele Ioan Lupaș, academician ardelen, bursier Gojdu, Protopop, doctor în istorie, profesor universitar, ministru de două ori, printre făuritorii Marii Uniri din 1918, întemnițat de trei ori, persecutat de unguri și apoi de către bolșevici. În foto dreapta părintele este în zeghe, la închisoarea din Sighet, condamnat de comuniști.

Tableta lunii

Memoria colectivă

Alexandru Nemoianu

(Statele Unite)

Comunitățile umane organice - familii, neamuri, națiuni - au putut avea toate un rost semnificativ câtă vreme s-au întemeiat și s-au putut adresa unei păreri de sine comun împărtășite, unei „memorii colective”. Această „memorie colectivă” este suma credințelor, obiceiurilor, amintirilor, a înțelegerii comun împărtășite, a diferenței dintre „bine” și „rău”.

Toate acestea alcătuiesc, cum spuneam, memoria colectivă, și în lipsa ei nu poate exista un „model existențial” real și benefic.

Această memorie colectivă este o realitate vie, care se transmite din generație în generație. Ea nu este și nu poate fi osificată ori sclerotizată. Fiecare generație îi adaugă ceva nou și semnificativ, adaus care întotdeauna rămâne consecvent aceluiași semn. Memoria colectivă rămâne întotdeauna credincioasă și consecventă sieși.

Fiind o realitate vie, memoria colectivă vine din trecut, este trăită în prezent și este proiectată, ca așteptare a fi împlinită, în viitor. Iar garanția acestei realități este elementul pe care s-au întemeiat și dezvoltat toate marile civilizații omenști: mormântul strămoșilor.

Plecând de la singura certitudine a condiției omenști, mortalitatea, în mod paradoxal, „mormântul strămoșilor” devine calea vieții. Mormântul strămoșilor este certitudinea că suntem parte a unei căi pe care trebuie să o străbatem. Mormântul strămoșilor ne spune limpede că existența nu se sfârșește cu nici unul dintre cei care mai trăim, așa cum nu s-a sfârșit cu nici unul dintre cei care au fost. Mormântul strămoșilor ne obligă să înțelegem că avem o datorie de împlinit și față de cei care au fost, și față de cei care au să vină. Mormântul strămoșilor ne spune răspicat că în această lume nu suntem singuri. Mormântul strămoșilor ne obligă pe toți și pe fiecare în parte să facem cea mai solemnă făgăduință, că nu vom uita niciodată ceea ce datorăm acestor strămoși.

Aceasta nu înseamnă să credem că toți strămoșii au fost sfinți, dar trebuie să ne încredințeze că unii dintre ei sunt Sfinți! Și pentru acești Sfinți, și prin ei, suntem și stăm în ființă.

Acest respect pentru mormântul strămoșilor și pentru „memoria colectivă” într-o ultimă analiză constituie o mărturisire.

Este amintirea Raiului din care am fost alungați și a cărui nostalgie, în vorbele Părintelui Nicolae Steinhardt de la Rohia, „ne va chinui întotdeauna”.

Pentru români înțelegerea și practicarea acestor adevăruri a fost pentru foarte multă vreme simplă. Dat fiind faptul că orice roman și, oricum, orice familie românească își are obârșia într-un sat, aceste adevăruri se așezau fără nici o dificultate. Comunitatea sătească, acea așezare miraculoasă având existența „din veci”, asigură nu numai existența fizică, dar mai ales pe cea sufletească. Orice abatere de la „rânduială” era sancționată și îndreptată. De aceea ura salbatică împotriva satului, care a existat întotdeauna, dar care în ultimul veac a devenit devastatoare, nu trebuie să surprindă. Ce este trist, este faptul că acestor forțe ale răului le-a stat complice și le stă complice neghiobia unor personaje penibile, indivizi care împletesc prostia cu un vid de rost existențial, care au avut lipsa de bună cuviință să dea până și numelui sfânt de ȚĂRAN o conotație peiorativă.

Această ură împotriva satului este parte din furia cu care memoria colectivă românească se dorește a fi distrusă și înlocuită cu jalnice iluzii sau abominații. Pentru că, trebuie să fim înțeleși, atunci când „memoria colectivă” a unui neam este distrusă, atunci acel neam încetează să mai aibă existență semnificativă, de fapt încetează să mai aibă existență, trece într-un vegetatism fără rost.

Acestei încercări îi stă martor momentul istoric actual, și acestei încercări trebuie să i ne opunem toți și fiecare în parte. Este destul de trist că pământul românesc este ispitit de percepția că ar fi controlat de către „pro consuli” de la Bruxelles și de la Washington. Dar absolut dramatic este când vedem, sub ochii noștri, cum entități care nu au nimic în comun cu neamul românesc, de la ONG-urile soroșiste și până la Institutul Elie Wiesel, ajung să hotărască și să influențeze ce nume să poarte străzile românești, căror „eroi” să li se închine neamul românesc, sau cum să fie alcătuită familia românească. Entități străine și parazitare care caută să elimine din memoria colectivă românească tot ce definește acest neam: Făt Frumos și Ileana Cosânzeana, Eminescu și Caragiale.

Aici nu mai este nimic de comentat. În acest moment toți, dar mai ales fiecare dintre noi avem de făcut o alegere. Și să nu ne facem nici o iluzie, pentru aceasta alegere vom da „samă” și în lumea asta, și în cea care va să fie.

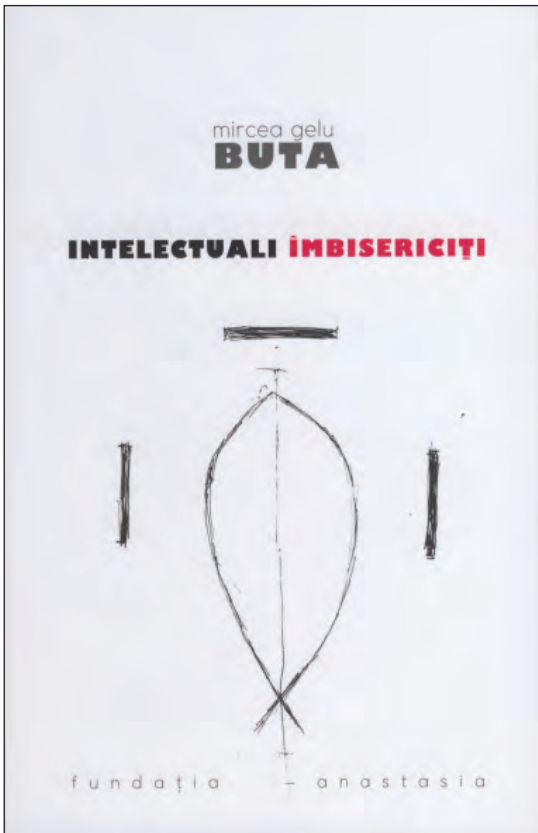
Despre cugetătorii iconici

Academician Sorin Dumitrescu

În deea volumului „Intelectuali îmbisericiți” a Doctorului Mircea Gelu Buta se desprinde de la primele articole, nefiind nevoie să fie citite printre rânduri. Cele 33 de texte țin să transmită direct, fără menajamente, că spiritualitatea unei credințe iconice, oricât de străveche și de obișnuită din naștere să țină laolaltă cerul cu pământul, se poate menține întreagă și vie - atunci când istoria o încearcă mortal - numai dacă suie muntele și se face pârâu. Autorul ia ca exemplu modul periculos, dar imens profitabil nouă, românilor, în care s-a desfășurat confruntarea ateismului totalitar comunist, cu tradiția solid așezată a creștinismului iconic carpatin. Doar încheștarea acestui război nevăzut, dindărătul României comuniste, a putut produce impresionanta pleiadă de intelectuali îmbisericiți și sfințenia ascunsă a Patriarhului Justinian.

O carte - de dorit în biblioteca fiecărui român - a sosit la „Anastasia” cu titlu cu tot. Am înțeles imediat că distinsul autor ar vrea să-1 păstreze și pe coperta textului tipărit. Cum numele de intelectual îmbisericit poate surprinde și chiar irita pe mulți liber cugetători, ne-am simțit datori să oferim cititorului modul în care credem că trebuie înțeleasă noțiunea, mai exact, calitatea sau categoria acestei tipologii intelectuale. Care va să zică, în ce ar consta deosebirea dintre „intelectualul intelectual”, în înțelesul obișnuit al titlaturii, și intelectualul îmbisericit al Doctorului Buta! Să fie faptul că intelectualul distinsului Doctor calcă măcar uneori pragul Bisericii, în vreme ce intelectul primului poate foarte bine face abstracție de Ea și de Tainele Ei? Sau să fie, în cazul celui îmbisericit, faptul că-și potrivește intelectul și valorile acestuia în deplin acord cu valorile pravilei bisericesti, iar în cazul celui neîmbisericit, faptul că aceeași pravilă reprezintă pentru el o simplă chestiune „popească”, fără obiect și fără adevăratul statut al intelectualului și al intelectului, în general! Să observăm că, peste tot, intelectualul îmbisericit este văzut de libera cugetare ca o specie de intelect lipsită de autonomie, tributară unei instanțe ecleziale care, în numele Crezului Bisericii, își îngăduie să răpească intelectului libertatea și originalitatea specifice crezului său liber cugetător!

Binecunoscuta personalitate a lui Mircea Gelu Buta - M.G.B. pentru intimi - doctor rar, având la purtător și serioase studii teologice, nu tratează categoria intelectualului în același fel în care este văzută în destule medii intelectuale - ca o continuă și obsesivă veghe de a nu i se întina intelectului puritatea exprimării și specificul procedurilor care-l definesc - ci ca o putere dăruită omului de Făcătorul Lumii, menită să-i asigure intelectului, persoanei intelectualului, atât sușul din „slavă-n slavă”, cât și coborârea filocalică în inimă, care face posibilă taina simțirii înțelegătoare.

Intelectualii îmbisericiți care-i convin autorului și pe care-i adună ingenios selecția acestei cărți, ar putea fi socotiți ca făcând cu toții parte din aleasa tagmă a intelectualilor iconici, a acelei specii de intelectuali formatați deopotrivă ca doctori de suflete și ca doctori de trup, cu alte cuvinte cu preocupări și competențe deopotrivă pământeste și cerești. Și atunci, ce anume ar defini un intelect, ca fiind un intelect iconic sau, mai direct, prin ce se remarcă iconicitatea unui intelectual îmbisericit? Răspunsul vine de la sine: intelectualul îmbisericit stă non stop

în iconare, continuu, zi și noapte! Ce înseamnă, pentru un intelect sau pentru un intelectual îmbisericit, a sta în iconare? În primul rând, ca această stranie exigență să existe ca o a doua natură a actului intelectual. Dacă într-o icoană, pământescul este ce se vede, mai pe scurt, cesevedele, iar înțelesul cesevedelui se află, nici mai mult, nici mai puțin, mai presus de ceruri, adică deasupra cerurilor create, atunci a sta în iconare înseamnă a raporta permanent tot ce se vede / tot pământescul, la înțelesul care-i corespunde mai presus de ceruri. A sta în iconare mai semnifică faptul ca orice faci - până la cele mai obișnuite și mai ne semnificative faceri ale zilei - să fie toate iconice, adică să capete nu oricare trup văzut, oricât ar fi acesta de util

sau de sublim estetic, ci pe cel perfect corespondent înțelesului său mai presus de ceruri.

Hristos întrupat este Modelul statului nostru în iconare. De la El înveți să privești iconic, să recunoști pretutindeni osatura iconică a lumii, modelul iconic de care ascultă și prin care a luat ființă toată făptura văzută și nevăzută a lumii. În fine, a sta în iconare înseamnă să te plasezi iconic, adică să cauți zilnic, dacă se poate, să stai în acel pliu misterios al lumii, unde creatul comunică cu necreatul.

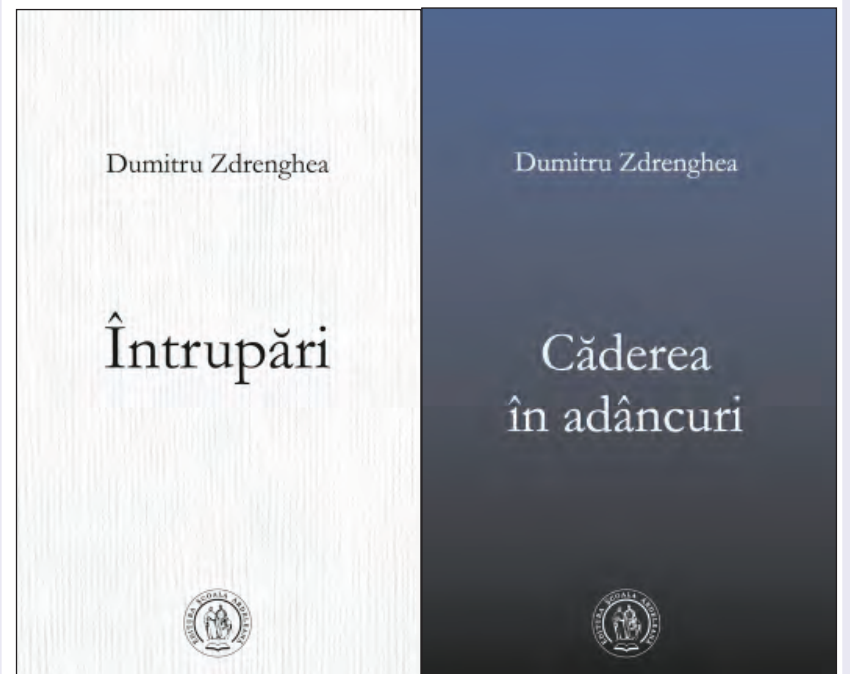

Breviter

Rățiunea inimii

Aurel Sasu

Uternic confesivă, poezia lui Dumitru Zdrenghea*, o celebritate a cardiologiei clujene, își construiește mesajul într-un neobișnuit model al paradoxurilor: omul care vrea să câștige ceva pierdut și trăiește angoasa că va pierde ceva ce n-a câștigat; sentimentul de a fi peste tot și de a nu fii nicăieri; de a fi al tuturor și de a nu fi al nimănui; de a alerga spre ceea ce nu este și de a face din capătul de drum locul neajungerii sale. Un joc în fața mormântului refuzându-se învierii: omul între răsăful nemuririi și deplinătatea nimicului. Neputința sufletului de a se întrupa în suflet. Poetului, am în vedere ultimele două volume (*Întrupări*, 2016 și *Căderea în adâncuri*, 2017), nu-i plac artificiile, nici cele postmoderniste (autoironia, parodia demențială, umorul negru, indeterminarea), nici cele milenariste (visceralul, licențiosul, argoul trivial sau realul fracturat). El se întoarce la originile poeziei pre-moderne, așa cum la premodern se întoarce știința, logica și filosofia (perioada în care omul își era lui însuși întrebare, cădere în adâncurile nerăspunsului). Poezia „galant oftătoare”, din ceea ce George Călinescu numea clasicismul decadent, este și modalitatea lirică a lui Dumitru Zdrenghea, sub forma unei cochetării inteligente cu expresia directă, crudă, neprelucrată, un fel de basm erotic pe care ni-l propune în varianta cultural-autobiografică din târziul vieții lui Vasile Voiculescu a *Ultimelor sonete închipuite*.

Boala pe care o poartă în ea poezia este cea a identității, cea boală pe care o experimenta Emil Cioran, de la trăirea în flăcări, până la îngroparea voluntară în cenușă. Vocația genului, aceeași de la Văcărești, până la Eminescu, Bacovia și Nichita Stănescu. Ultimul o rezumă magistral: esențial, poezia este „neputința de a spune doi”. Alergare spre partea neexistândă a ființei, spre celălalt al tău însuși ars pe rug, fără de care vibrația sonoră a vieții este o iluzie, și real doar impactul funebru al timpului. Toată poezia lui Dumitru Zdrenghea este o reverie a disperării. Disperarea de a nu avea de cine te despărți. Disperarea unei filosofii a căderii în surghiunul inimii, a căderii din nimic înspre nimic și din moarte înspre moarte. Se simte eoul îndepărtat al rugăciunii lui Daniel Turcea: „Doamne, intră în porțile sângelui meu”. Iubire „cazi înspre mine”, este strigătul lui Dumitru Zdrenghea. Numai că iubirea, ca Logos, este un „blestem” al desăvârșirii și al căderii în blagianul paradis al *prăpastiei din noi*, pentru dobândirea „suișului în inimă” (Ioan Scăraru) și a harului plutirii fără aripi.

Dumitru Zdrenghea este un „înfrânt al luminii” (o spune el însuși), care trăiește drama tulburării de sine însuși. Poetul este un trăitor la hotarul cuvântului. Dar hotarul, cum știu de la C. Noica, este o închidere care deschide. Deschidere spre ce? Spre un triumf al cerului de pretutindeni, sub care se clădește visul unului neîmpărțit și al umbrelor îngemănate. Lucian Blaga se dezbracă de trup ca de-o haină, în „noaptea fără ferestre-n afară”. Dumitru Zdrenghea se dezbracă de suflet, pentru restaurarea trupului, prea des și exclusiv adus ofrandă morții. Așa încât, în ultima instanță, căderile în adâncuri ale poetului sunt tot întrupări în credința că iubirea celuiilalt îți poate face inima nemuritoare. O inteligentă mistică a inimii întemnițate în iubire.

* Cuvânt la întâlnirea cu poetul, Muzeul Mitropolitan (16 iunie 2017).

Clive Staples Lewis și cele patru iubiri

Protos. Benedict Vesa

Când vom vedea fața lui Dumnezeu vom ști că am cunoscut-o dintotdeauna. El a fost părtaș la toate experiențele noastre pământești întru iubirea neprihănită, le-a creat, le-a susținut și le-a însuflețit clipă de clipă dinăuntru. Tot ce a fost în ele dragoste adevărată a fost, chiar pe pământ, în mult mai mare măsură al Său decât al nostru, fiind al nostru numai fiindcă este al Său¹.

În viziunea lui C. S. Lewis, iubirea nu este doar un simplu atribut al lui Dumnezeu, la fel nici doar o simplă însușire a omului, ci este însăși viața lui Dumnezeu și viața lumii întregi. Tot ceea ce există se datorează iubirii și însăși ființarea lumii înseamnă, pur și simplu, iubirea ca mișcare, cu riscul unei exprimări pleonastice. De aceea, iubirea nu este un obiect în sine, ci este însăși viața. Și ea există pentru că Dumnezeu există, El este iubire (1 Ioan 4,8).

Aceasta este pledoaria pe care o face C. S. Lewis, scriitor, poet, istoric, teolog laic, profesor și, mai ales, apologet creștin. Se naște în Belfast, la 29 noiembrie 1898. Tatăl său, Albert James Lewis, era avocat, iar mama sa, Florence Augusta Lewis, era fiica unui preot al Bisericii Irlandei. În ciuda acestui fapt, Lewis nu va fi un creștin practicant decât mai târziu. La o vârstă fragedă, de doar zece ani, rămâne orfan de mamă, care moare de cancer. La această suferință se adaugă și ororile Primului Război Mondial, la care participă activ. Aici trăiește ultimul său moment de depărtare de creștinism – suferința absurdă se arată mai puternică decât dragostea lui Dumnezeu. La terminarea războiului își reia studiile și publică „Death in Battle” în revista „Reveille”. Absolvă în 1920 literatura greacă și latină, iar în 1922 obține o diplomă în filozofie și istorie antică.

În urma prieteniei cu J.R.R. Tolkien, autorul trilogiei „Stăpânul inelelor”, cât și datorită influenței filosofului englez Owen Barfield, pe care îl consideră un bun și înțelept profesor, Lewis se va reîntoarce către creștinism, în varianta anglicană. Începând cu 1925, timp de peste trei decenii, va preda limba și literatura engleză la Colegiul Magdalen din Oxford. În 1954 este numit profesor la Universitatea din Cambridge.

Doi ani mai târziu, se căsătorește cu Joy Gresham, o scriitoare americană de origine evreiască, divorțată la acea vreme, care avea deja doi băieți, David și Douglas. Nu după mult timp, Joy avea să fie diagnosticată cu cancer osos. Cu toate acestea, boala va stagna vreme de patru ani. În anul 1960, Joy va muri pe patul de spital, Lewis continuând să-i crească pe cei doi băieți. La scurtă vreme, în vara anului 1961, Lewis se va îmbolnăvi de nefrită. Va fi nevoit să se retragă din activitatea academică. După doi ani de luptă cu boala, trece la cele veșnice în ziua de 22 noiembrie 1963, în urma unui blocaj renal.

Lewis publică, pe lângă poezii, câteva opere memorabile, rămase până astăzi de referință. Dintre acestea amintim: „Surprins de bucurie”, povestea convertirii sale; „Problema durerii”; „Sfaturile unui diavol bătrân către unul mai tânăr”, compuse în anul 1942; „Creștinism. Pur și simplu”; „Cele patru iubiri”; „Despre minuni”; „Cronicile din Narnia”, povești creștine pentru copii; „Trilogia spațială”, alcătuită din volumele „Departate de planeta tăcută”, „Perelandra” și „Forța hidoasă”; „Rugăciune: Scrisori către Malcolm”, operă postumă. În tot acest răstimp se va manifesta ca un fervent apologet, susținând numeroase conferințe și emisiuni radiofonice pe teme religioase.

Iubirea se vede că a fost coordonată de bază a discursului său apologetic. Pornind de la diferențierea pe care o face limba și filosofia greacă, Lewis vorbește despre patru iubiri, experimentabile în viața concretă, care stau, însă, pe planuri diverse și calitativ se diferențiază esențial. Își începe pledoaria cu două idei fundamentale – iubirea ca dar și necesitate, ambele prezente și de acceptat, și caracterul holist al experienței acestora, așadar identificarea și aplicarea ei în toate sferile vieții.

Primul tip de iubire este cel desemnat de grecescul „storge”. Vizează *afecțiunea* sau iubirea familială, care presupune atașare. Este, într-o primă fază, necesitate, dar și apreciativă, adică dar. Un părinte „trebuie” iubit în virtutea calității sale, dar, totuși,

în același timp, trebuie să se dovedească „demn” să fie iubit. Este o iubire naturală, dar se concentrează pe dăruire. „Caracterul *implicit* sau *nemeritat* al afecțiunii prilejuiește o răstălmăcire oribilă”². Ca să existe trebuie să fie integrată iubirii de Dumnezeu, altminteri devine fragilă și se poate amesteca cu erosul, intrând sub incidența aceluiași pericole. Și afecțiunea poate să epuizeze sau chiar săucidă dacă nu este liberă, reciprocă și dacă nu se hrănește din dragostea divină.

Prietenia, desemnată prin „phileo”, are la bază cuvântul biblic „nu este bine ca omul să fie singur pe pământ”. Este o iubire superioară, poate cea mai spirituală, nefiind supusă „necesității”. Analiza acestei sublime trăiri se face în contextul atitudinii societății contemporane. Deși o fire optimistă, Lewis susține că această formă a iubirii fie lipsește, fie este asociată sau chiar subordonată iubirii organice, căpătând o dimensiune instinctuală. Aceasta înseamnă că, din nefericire, este considerată de către mulți, în realitate, un „deghizament sau un fabricat al erosului”, că este, în realitate – inconștient criptic, homosexuală³. Ca răspuns, dincolo de percepția distorsionată a lumii actuale, Lewis susține limpede că „săruturile, lacrimile și îmbrățișările nu sunt în sine o dovadă de homosexualitate”⁴, ci că sunt la fel de specifice prieteniei și chiar mai curate. Își continuă argumentarea marșând pe însăși coexistența evidentă a prieteniei și erosului, fără ca acestea să se amestece în mod neapărat. Dacă pe îndrăgostiți îi reprezentăm față în față, pe prieteni unul lângă altul, ochii lor privesc înainte, indicând o împreună călătorie lăuntrică. Precaritatea sau lipsa acestei simțiri, mai spune el, nu justifică contestarea sa de către societatea contemporană. Prietenia ține de însăși ființa umană – nu este bine ca omul să fie singur pe pământ”. Până la urmă și Hristos îi numește pe cei care îl ascultă „prieteni Săi” (Ioan 15,14).

Cea de-a treia formă a iubirii, „erosul”, descrie intimitatea emoțională dintre două persoane,

care se împlinesc, în mod special, în căsătorie. Lewis argumentează că morala creștină nu impune omului, pasiunii sale, ceva străin, ci doar ridică la o semnificație mult mai sobră, mai serioasă starea generată de pasiune. Numește această transformare „interes mai așezat”, care conduce trăirile omului pe o altă direcție. Acest tip de iubire trebuie să evite idolatria. Idolatria celuiilalt, dar și idolatria iubirii în sine: „Erosul nu poate fi de unul singur ceea ce trebuie să fie. Trebuie să fie condus. Zeul moare sau devine demon dacă nu I se supune lui Dumnezeu”⁵. Erosul, deși partea activă a iubirii-agape, ca și dor după C(el) iubit, poate să ajungă și în contradicție cu iubirea care „nu se gândește la rău, nu se bucură de nedreptate, ci se bucură de adevăr” (1 Corinteni 13,5).

Caritatea (agape), și nu „mila”, cum apare în traducerea românească, este cea de-a patra iubire abordată de Lewis. Nu este naturală, ci este darul lui Dumnezeu, este lucrarea harului, dar și rezultatul unui efort ascetic – nevoința iubirii – indiferent de timp și circumstanțe, până la capăt. Acesta este, de fapt, tipul de dragoste pe care Dumnezeu îl are pentru om. Vorbim de iubire-dar, diferită de cele incluse în natura omului, pentru că este complet dezinteresată și dorește ce e mai bun pentru cel care îi stă în față, și, în consecință, îl face pe acesta din urmă să fie capabil să-i iubească pe aceia care, în mod imediat, nu sunt vrednici să fie iubiți – criminalii, dușmanii, idioții, infatuații, zeflemişti.

Iubirile naturale pot împlini legea de a ne iubi aproapele ca pe noi înșine, însă doar integrate în *Agape*. Analiza lui Lewis încearcă să asume existențial-personal întrebarea: „E oare ușor să-l iubești pe Dumnezeu?” Totul vizează viața, și aceasta lecturată în perspectivă personală. Textul său descrie un itinerariu, pe care pornește cu smerenie, fără certitudinea unei experiențe aievea și complete a dragostei lui Dumnezeu. Oricum petrecerea pământească nu este altceva, în opinia sa, decât un interval în care încercăm să învățăm iubirea. Iar conștientizarea absenței acesteia este mobilul necesar al itinerariului pe care îl propune – în patru etape, patru tipuri de iubire, liantul și semnificația fiind date de iubirea care vine de sus – *agape*. Analiza sa este o invitație la acest drum, singurul care îl împlinesc pe om – „Este ușor să îl iubești pe Dumnezeu?” – Este ușor pentru cei care o fac deja...

² Cele patru iubiri, p. 258.

³ Cele patru iubiri, p. 275.

⁴ Cele patru iubiri, p. 279.

⁵ Cele patru iubiri, p. 325.

Perspective ecumenice și interreligioase asupra Bioeticii: Școala de vară de la Viena 12-18 iunie 2017

Gabriel Noje

ocmai prin faptul că gravitează în jurul începutului și sfârșitului vieții umane, realizările fără precedent din domeniul biotehnologiilor medicale la care asistăm astăzi, cu uimire dar și cu îngrijorare, ridică nenumărate probleme de natură morală sau etică. Tehnologiile moderne de procreare, ingineria genetică, contracepția, donarea de organe sau eutanasia – pentru a aminti doar câteva dintre acestea – nu sunt, din punct de vedere moral, niște simple și neutre acțiuni medicale. Dimpotrivă. Adesea, ele solicită angajarea umană în întregime și sfârșesc, nu de puține ori, prin a bulversa sensibilitățile atât la nivel personal cât și comunitar. Acesta este motivul pentru care, în ultimele câteva decenii, bioetica s-a dezvoltat ca o nouă știință care analizează și evaluează implicațiile etice ale progeselor care rezultă din aplicarea inovațiilor tehnologice în mediul medical. La nivel mondial, medici, sociologi, psihologi sau filosofi sunt invitați pentru a se pronunța și a oferi răspunsuri pertinente asupra acestor probleme spinoase disputate bioetic și care vizează direct sau indirect valoarea vieții umane.

La rândul lor, toate marile confesiuni creștine nu au rămas impasibile față de dezbaterile bioetice în cauză și au emis documente oficiale în care își expun credința și punctul lor de vedere. Mai mult, pentru a rămâne la același mediu creștin interconfesional, interogațiilor bioetice le sunt dedicate astăzi nenumărate simpozioane sau manifestări științifice, cursuri de specialitate, școli de vară sau alte diverse activități culturale, educaționale, de informare.

Recent, în perioada 12-18 iunie 2017, sub auspiciile Universității din Viena și ale Facultății de Teologie Catolică din cadrul acesteia s-a desfășurat Școala de Vară cu titlul *Ecumenical and interreligious approaches to Bioethics*, sub coordonarea doamnei profesoare Sigrid Müller, decan și profesor de teologie morală la faimoasa facultate vieneză. Evenimentul, suportat financiar de către *Central European Exchange Program from University Studies* (CEEPUS), a adunat laolaltă mai mulți profesori de teologie morală și bioetică precum și studenți din mai multe țări ale Europei Centrale și de Est. Astfel, au participat profesori, respectiv studenți din țări precum Austria, Slovenia, Ungaria, Polonia, Serbia și România.

Din partea Facultății de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca a participat părintele profesor Ștefan Iloaie, titularul disciplinei de Teologie Morală. La acest eveniment cultural cu caracter interconfesional, domnia sa a susținut următoarele prelegeri: *An Orthodox Approach to Bioethics; Bioethical questions: Do the Christian confessions argue differently; Bioethics in the Public Square. Perspectives from Romania and Slovenia* (ultimele două reprezentând o discuție la masă rotundă și un curs moderat împreună cu prof. Ștefan Tobler – Sibiu și Roman Globokar – Ljubljana).

În ceea ce privește cursurile pe care bursierii școlii de vară le-au audiat la Viena, unele au urmărit familiarizarea acestora cu diferitele perspective interconfesionale și interreligioase (abordarea islamică) asupra bioeticii. Altele au adus în atenția cursanților aspecte curente cu privire la receptarea întrebărilor și problemelor bioetice la nivelul dezbaterii și deciziei politice în țări precum România sau Slovenia. În sfârșit, au fost și prelegeri care au evidențiat modul în care aceeași problematică bioetică se reflectă în anumite opere literare contemporane (de exemplu prelegerea *The Bioethics of Gilead – Religion, Gender and Politics in Margaret Atwood's Fiction*, susținută de prof. Gustav Kovacs – Pesc, Ungaria).

Dincolo de conștientizarea perspectivelor specifice fiecărei confesiuni creștine pe plan bioetic, scopul ultim al acestei școli de vară a vizat identificarea unui consens transconfesional asupra diferitelor întrebări de natură bioetică ce ridică acute probleme de conștiință și reclamă răspunsuri teologice nemijlocite.

Nu în ultimul rând, pentru a îmbina utilul cu plăcutul, cursanții au avut posibilitatea de a vizita Universitatea vieneză, de a participa la o Liturghie la celebrul Stephansdom și o procesiune organizată cu ocazia unei sărbători catolice sau de a vizita biserica ortodoxă greacă din Viena.

¹ C.S. Lewis, *Cele patru iubiri*, București, Humanitas, 2012, p. 347.

Etica în societatea românească Reflecții asupra degradării umane și absurdului instituțional

Cezar Marksteiner-Ungureanu

Deschid tema printr-o notă personală: pe zi ce trece îmi pare tot mai evident faptul că România suferă de o criză morală în care se adâncește permanent, conștientizată probabil de principalii actori publici, dar insuficient tematizată. Față de acest fenomen al crizei morale există două explicații (de școală): ori pentru că din societate lipsesc în general modelele individuale, valorile comune ori alternativele etice care, prin ele însele, să exercite o funcție critică față de nedreptate și să impună o distincție față de ce e bine sau rău, ori pentru că relațiile sociale care au sarcina primară de a implementa dreptatea și de a genera valori morale în relațiile dintre indivizi, respectiv indivizi-instituții pur și simplu nu funcționează. O precizare: circumscriu valorile etice de bine/rău, drept/ nedrept definiției eticii clasice contractualiste a ceea ce este fair sau unfair, pe românește corect sau incorect (John Rawls 1971/1999:3). Bineînțeles că dimensiunea individuală a corectitudinii e baza care generează și configurează relațiile sociale. Fără indivizi care să aspire spre a deveni buni, nu poți crea relații și instituții menite să implementeze de la sine, prin activitatea lor, binele și dreptatea. Caracteristic e însă că în modernitate dimensiunea social-instituțională prevalează în fața dimensiunii individuale (Ingeborg Gabriel 2011:205-206).

Ce (mai) înseamnă să acționezi bun și drept, atât ca om cât și ca instituție, în România, și de ce ar fi nevoie pentru o viață bună? Este întrebarea centrală a civilizației apusene, care își are începuturile în filosofia antică, mai cu seamă la Platon și Aristotel, și este actuală pentru fiecare generație în parte. Firește că fundamentul unei vieți bune diferă de la un curent filosofic la altul, de la afirmarea unei predispoziții morale individuale care să ne ghideze, la un contract social, la o ideologie, politică, până la religie și spiritualitate. Dezvoltarea acestor concepte ține, însă, de cursul de morală, etică, etică socială/teologie socială – și nu pot fi aici decât amintite. Așadar necesitatea unei vieți bune, respectiv a unei societăți bune nu e o abstracție pur etică, ci, până la urmă, necesitatea de a ne eschiva dintr-o existență plină de contradicții morale. Iau exemplul pe care teologul Radu Preda neîncetă îl repetă, anume că majoritatea oamenilor din România sunt în mod concomitent „credincioși” și „corupți”. Rămânând la exemplul acesta se poate discuta despre obligativitatea teologului de a gândi și acționa moral? Despre un primat moral al Bisericii? Măcar pentru a se disocia de corupție. În cele ce urmează, voi dezvolta două consecințe ce rezultă din absența unei atare fundament etic al societății:

1) La nivel individual se ajunge, în cel mai bun caz, la o existență de compromis cu răul, cu nedreptatea sau, în cel mai rău caz, la degradarea profundă și continuă a caracterului uman. De multe ori, dat fiind raportul de putere extrem de dezechilibrat din societate, ca individ care îți propui să practici binele nu ai resursele pentru a te împotrivi răului, sau ajungi să-l banalizezi. Exemplu: Ce poate să facă un angajat – la care se poate renunța ușor și oricând – atunci când șeful lui folosește bugetul public pentru a pleca cu iubita în vacanță? Ori alege calea martirică, ori se supune și tace, pentru ca să-și poată asigura existența. Să nu uităm că un sistem represiv creează mai degrabă supuși docili, decât martiri (vezi experiența recentă a comunismului). Alteori apare fenomenul de banalizare a răului și proiectarea lui în instrumentarul indispensabil cotidian, într-un fel de „la noi altfel nu merge”. Alteori, dacă un om este atât de sărac încât nu-și poate procura cele de trebuință pentru ziua de mâine, cum să ajungă să reflecteze etic? Referitor la cei care iau astfel de decizii, profund imorale, mă întreb: În ce prag de dezumanizare trebuie să fie cineva care plătește din bugetul unui spital – absolut destinat și necesar pacienților – vacanțe exotice pentru soție/amantă/copii? Desigur că în majoritatea unor

astfel de cazuri trebuie să descindă justiția, dar forul interior al acestor oameni trebuie și el interogată, precum și motivația unei astfel de decizii. Câți astfel de oameni mișună prin România și se perindă pe la șefia unor instituțiilor publice? Creează societatea noastră (involuntar) astfel de tipologii umane, care înainte de orice sunt un pericol iminent pentru ceilalți oameni, în proximitatea „competențelor” cărora îți poți pierde viața în cel mai gratuit mod cu putință? Ridicarea de la individual la colectiv, ia forma de ridicare de la moralitate la legalitate și are la bază rațiunea că toți oamenii sunt egali în șanse și drepturi, iar statul este garantul acestui statut. În definitiv, nu cred că ne dorim o societate cu oameni care să acționeze corect, doar pentru că sunt forțați de lege, ci pentru că simt nevoia de a fi buni.

2) La nivel social dispare raționalitatea relațiilor sociale și, prin consecință, cetățenii fac experiența cotidiană a unui stat incapabil să vină în întâmpinarea nevoilor cetățenilor săi. Cultivarea raționalității relațiilor sociale e esențială întrucât statul modern pornind valorile sale țineste să creeze prin instituții o ordine impersonală care să fie implementată în mod constant, mecanic, ca regulă, nu ca excepție. Fiecare instituție poartă și implementează, așadar, o raționalitate a statului, dreptatea socială fiind cea mai importantă trăsătură a statului. Un stat de drept, ori un stat modern fără instituții funcționale, fără mecanisme de implementare a dreptății, fără simț și reflex antropologic față de ceea ce e corect să se întâmple și ce nu, își pierde legitimitatea și rațiunea de a exista. Se vede că România e în căutarea unei astfel de ordini, însă dat fiind dezastrul moral moștenit din regimul

Ce ar fi de făcut? Voi enumera câteva resurse, cu accent pe Biserica, la care merită reflectat:

1. La nivel social: În anumite zone ale societății și presei românești Biserica este considerată o problemă, un impediment, iar nu o resursă pentru o viață bună. Din punctul de vedere Biserica Ortodoxă are nevoie de o mai bună poziționare în societate. După cum tot accentuez aproape în fiecare articol, instituția Bisericii Ortodoxe poate ceda tentației de a restrânge spațiul social la cel filantropic. Se implică prin misiune și fonduri uriașe în ajutorarea nevoiașilor, dar pare reticentă în privința elaborării unui plan de societate creștin, fără să exercite o critică permanentă a deficiențelor sociale. Fără o etică socială creștină Biserica nu va putea ieși din atitudinea defensivă față de societate și de politic, pentru că îi lipsesc resursele pentru așa ceva.

La nivel individual: Biserica ca cel mai mare și important actor social non-guvernamental trebuie să accentueze rolul moral obligatoriu ce decurge dintr-o credință dreaptă. Nu poți să fi un creștin model în Biserica și un impostor grobian în societate, deși mulți cred că se poate. Biserica are capacitatea - problema resurselor rămâne deschisă - de a crea un ethos comunitar ce ulterior să se reverse în comunitate și să facă societatea românească mai prietenoasă, un loc în care să simți practic atenția, grija și iubirea aproapei. Să găsești ajutor și înțelegere când ai nevoie de așa ceva.

2) Presa din România are rolul de câine de pază al moralei sociale. Atunci când apar derapaje evidente presa este cea responsabilă să le reclame public. Am în minte acum cercetările

întreprinse de Cătălin Tolontan și echipa dânsului (îmi cer scuze față de alți ziariști care fac același lucru, dar pe care intenționat îi trec cu vederea), care, într-adevăr, au arătat până unde poate merge incompetența unor instituții, precum și degradarea persoanei umane. Sunt convins ca astfel de inițiative trebuie sprijinite pentru că ne arată unde suntem cu adevărat, într-un mod cât de poate de concret, ne prezintă partea întunecată a „României profunde”. De aici trebuie plecat când discutăm despre necesitatea reformelor în România, dar și despre rolul presei bisericești din România.

3) Învățământul din România, mai ales cel universitar, pentru că acolo se formează specialiștii, e într-o stare deplorabilă. De aceea, cred că orice posibilitate de a studia măcar un an la o facultate din Vestul Europei trebuie fructificată. Faptul că avem libertate de mișcare în UE face acest lucru infinit mai ușor, decât în urmă cu 10 ani. E una din singurele posibilități ale tinerilor noștri pentru a intra în contact cu nivelul occidental al școlii, chiar și a celor teologice, și de a vedea

cum studenților le este transmis profesionalismul, seriozitatea și competența. De a vedea ce e normal și corect să se întâmple într-o facultate și ce nu, de a vedea ce înseamnă o bibliotecă serioasă, fără golurile acumulate în anii regimului comunist din România. Desigur că sunt și în România profesori de avangarda internațională, dar îndrăznesc să spun că aceștia sunt mai degrabă excepții, decât regulă. Și în fond e vorba de sistemul universitar în ansamblul său, nu de anumite persoane concrete.

În loc de concluzie, afirm faptul că cele trei resurse instituționale menite să creeze, să păstreze și să dezolte un etos comunitar trebuie să fie punctul de plecare al oricărui proiect de societate. Biserica trebuie privită ca resursă fundamentală, nu ca problemă. Nota bene: Alte resurse nu avem, iar dacă pe cele pe care le avem, le deținem, vom eșua în a crea raționalitate în societate, și astfel vom pierde rostul unei societăți libere. Insuccesul acesta este așteptat din umbră de populiști, naționaliști și autocrați, transformați peste noapte în mari apologeti creștini, apărători ai valorilor tradiționale și susținători ai poporului „cinstit” și „corect”. În momentul când aceștia vor prelua puterea, atunci în România vor începe odioșeniile ce se petrec astăzi în Turcia ori Ungaria, pesemne că și în Polonia începe o perioadă grea. Să nu fie!

Arderea păcătoșilor care se închină la idoli, coborârea lui Moise cu tablele legii de pe muntele Sinai și sfărâmarea lor în prezența lui Aaron când vede nelegiuirile poporului. Miniatură care decorează Psaltirea ca denumirea Theodor Psalter (Feb 1066), manuscris păstrat în British Library.

comunist, care a confiscat și „fabricat” relații sociale bazate pe ideologie și nedreptate, mai are mult de progresat. Mă limitez la a descrie doar două consecințe practice rezultate din slăbirea caracterului rațional al relațiilor sociale, anume la instaurarea stării de absurditate și abuz. Absurditatea ca urmare a unor relațiilor sociale bolnave îl pun pe om în postura de a experia constant, în social, elemente ce țin de domeniul fanteziei și anormalității. Când, de pildă, o șosea se termină brusc undeva în câmp și nu poate fi uzată, ori o groapă prost semnalizată duce la moartea altor oameni, ori o achiziție medicală de milioane de euro zace prin nu-știu-ce beciuri pentru că lipsesc banii de instalare, ori întâi asfaltăm o stradă iar apoi excavăm să montăm conductele și astupăm la loc cu pământ – înseamnă că absurdul instituțional este instaurat. Statul în loc să semene în social raționalitate, seamănă absurditate, mediocritate și nesiguranță în rândurile cetățenilor. Atunci când o instituție guvernamentală vine în control și, în loc să-l susțină pe antreprenor să progreseze calitativ în ideea afacerii lui, vrea - simplu spus - spagă, vorbim de un mecanism instituțional al abuzului. Aceste două tipuri de experiență odioasă și maladivă sunt puse constant în practică, le citim zilnic prin presă, dar parcă în loc să conducă la revoltă și nevoie de schimbare, trec prea ușor în nepăsare, tocmai pentru că sunt de neclintit pentru omul de rând.

Preoteasa FLORICA DÂMBU (1954-2017)

Pr. Iustin Tira

Freoteasa Florica Dâmbu s-a născut în data de 14 noiembrie 1954, în familia lui Gavrilă și Floarea Rus, oameni cu frică de Dumnezeu și gospodari de frunte din Zagra, județul Bistrița Năsăud. Cursurile liceale le-a urmat în Gherla la Liceul „Petru Maior”, iar pe cele universitare de Științe Economice la Universitatea de Vest din Timișoara. Vreme

de 35 de ani a lucrat ca economist la Banca de Credit, iar apoi Cooperativa de Credit „Antic” Bistrița. Cu data de 1 septembrie 2015 s-a pensionat dar a continuat să lucreze până în ziua trecerii ei la cele veșnice – 10 iunie 2017. Pe timpul studiilor și la locul de muncă a arătat nu numai inteligență și pricepere, ci și seriozitate și corectitudine, excelențând prin hărnicie și conștiinciozitate. Nimeni, niciodată, nu i-a putut face vreun reproș.

În anul 1975 s-a căsătorit cu tânărul licențiat în teologie Ioan Dâmbu, hirotonit pe seama parohiei Rodna, de unde, la scurt timp, a fost transferat în Parohia Zagra, în care slujește cu vrednicie și în prezent.

Florica a fost soția, mama și preoteasa al cărei portret l-a schițat Sfântul Apostol Pavel în scrisoarea adresată ucenicului său iubit

Timotei: „veghetoare asupra-și, neclivetoare, cumpătată, credincioasă întru toate” (1 Timotei 3, 11). Înzestrată de Dumnezeu cu darul înțelegerii și cu simțul răspunderii pentru misiunea ei de mamă și de preoteasă, a fost întotdeauna atât pentru familie, cât și pentru comunitate, reperul de stabilitate și echilibru, de înțelegere, de omenie și de generozitate, de bunătate și de modestie.

Aceste însușiri i-au alcătuit portretul unei mame minunate și preoteasă de vocație: distinsă, elegantă în cuvânt și atitudine, dialogul cu ea devenind un moment de adevărată elevație sufletească. Nu supăra pe nimeni, vorbea cu calm și cu răbdare, câștigând în acest fel respect și unanimă apreciere. Toate acestea au ajutat-o să fie mereu o neîntrecută colaboratoare în misiunea sacerdotală și administrativ-bisericească a protopopului Ioan Dâmbu.

Dumnezeu a binecuvântat-o cu doi copii plini de calități morale și intelectuale: Ana și Ionel, fiecare cu familie după rânduiala creștină, purtând în minte și-n viață modelul mamei și al tatălui, cei dintâi dascăli ai copiilor.

Datorită împrejurărilor vieții, pe parcursul mai multor ani, a avut bucuria de a primi și ospăta mari personalități care au trecut pe la casa parohială din Zagra, între care îi amintim pe: Regele Mihai și Regina Ana, dimpreună cu Principesa Margareta și Principele Radu și alți doi membri ai familiei regale, arhiepiscopul Teofil Herineanu, episcopul-vicar Justinian Chira Maramureșanul (ulterior arhiepiscop al Maramureșului și Sătmarului), arhiepiscopul și mitropolitul Bartolomeu Anania, episcopul-vicar Irineu Bistrițeanul (astăzi arhiepiscop al Alba Iuliei), arhiepiscopul și mitropolitul Andrei Andreicuș și episcopul vicar Vasile Someșanul. Toți au admirat-o pentru prezența ei tainică și binefăcătoare. Acestora li s-au adăugat personalități ale culturii naționale, scriitorii și pictorii. Horea Bernea, binecunoscutul pictor și om de cultură, aproape totdeauna când mergea la Bistrița, înnopta la casa parohială din Zagra pentru puțină odihnă și multe discuții. Nu în ultimul

rând, poarta casei și a sufletului preotesei Florica a fost mereu deschisă tuturor creștinilor, preoților și preoteselor din protopopiatul Năsăud din ultimii 30 de ani.

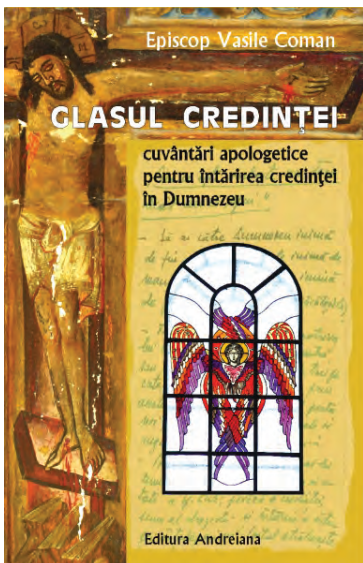
Generozitatea și bonomia ei, dragostea de Dumnezeu și de oameni, bucuria de a sfătui dar și de a ajuta (pe câți săraci n-a miluit și nu le-a făcut bine, știe numai Dumnezeu) vor rămâne exemple vii pentru toată lumea care a cunoscut-o, iar înaintea ușilor Împărăției pietre, pentru o intrare sigură.

Slujba Prohodului a fost săvârșită în biserica parohială din Zagra, în data de 13 iunie 2017, în prezența multor sute de credincioși, de către Înaltpreasfințitul Arhiepiscop și Mitropolit Andrei însoțit de Preasfințitul Macarie Episcopul Europei de Nord și un sobor de 106 preoți. Răspunsurile funebre au fost date de Corala „Psalmodia Transilvanica” a Facultății de Teologie din Cluj Napoca, pregătită și dirijată de P.C. Pr. Prof. Univ. Dr. Vasile Stanciu – decanul facultății. Cuvântul de mângâiere a fost rostit de Chiriarhul nostru I.P.S. Mitropolit Andrei, iar din partea preoților a vorbit semnatul acestor rânduri.

Iubite părinte și prietene Ioan; noi clerul și poporul prezenți la catafalcul Floricăi în frunte cu Chiriarhul nostru, împreună cu foarte mulți prezenți doar cu gândul și rugăciunea, cu inima înlăcrimată, cu prietenie și frățescă solidaritate ne facem părtași durerii pe care Dumnezeu a îngăduit-o în casa și în viața ta. Nu știm să spunem altceva decât să repetăm și noi ceea ce sfinția ta ai spus de multe sute de ori la căpătâiul celor pe care i-ai însoțit cu rugăciunea pe calea spre Dumnezeu, amintind cuvintele Sfântului Apostol Pavel: „Nu vă întristați ca și ceilalți care nu au nădejde” (2 Tesaloniceni 4, 13).

În tradiția populară se spune că la moartea unui om cade o stea de pe cer și se stinge. Nu știu cât adevăr este în această tradiție, dar știu cu certitudine că astăzi s-a stins o stea care a luminat pe pământ, dar s-a aprins o alta în cer, și ea se numește: Florica Dâmbu.

Pomenirea ei să fie din neam în neam!

Episcop Vasile Coman, *Glăsu credinței. Cuvântări apologetice pentru întărirea credinței în Dumnezeu*, lucrare îngrijită și prefațată de Pr. Cristian Muntean, Sibiu, Editura Andreiana, 2011, 192 p.

In anul 1948 regimul comunist se instalase deplin în România, exponenții „democrației populare” deținând controlul total asupra instituțiilor statale și publice și tinzând tot mai mult înspre acapara-

rea integrală a societății și exercitarea unui control cât mai strâns asupra vieții, gândirii și activității oamenilor. Dar comuniștii, dornici să instaleze cât mai grabnic dictatura proletariatului și nașterea unui om nou în conformitate cu dialectica marxist-leninistă, voiau să obțină controlul și asupra conștiințelor și a sufletelor oamenilor. De aceea trebuia zdrobită orice formă de rezistență spirituală prin credință. În consecință, noua lege a învățământului a introdus studiarea teoriei darwiniste, a eliminat orele de religie, a etatizat toate școlile confesionale, lovind totodată din plin învățământul teologic atât din punct de vedere organizațional, cât și curricular. Cu toate că legea fundamentală a republicii titra autonomia cultelor religioase, asupra acestora s-a exercitat un control și o cenzură tot mai împovărătoare. Arestările a mii de clerici, desființarea multor eparhii și comasarea unor parohii nu aveau alt scop decât marginalizarea și persecutarea Bisericii, a slujitorilor acesteia și, în final, stărpirea credinței din inimile oamenilor.

În acest context social-politic extrem de potrivnic, când rănilor și pierderile suferite în anii celui de-al doilea război mondial nu se vindeaseră încă, tânărul preot paroh al bisericii Adormirea Maicii Domnului din Brașov-Cetate, Vasile Coman (1912-1992), viitorul protopop al Brașovului (1957-1970) și episcop al Oradiei (1970-1992), rostea un ciclu de predici apologetice menite să fortifice tocmai credința în Dumnezeu a credincioșilor săi. Dorea el să dea un răspuns

creștinesc dialecticii ateiste a partidului? Fără îndoială: Da! Și nu a făcut-o în terminologia pe alocuri scolastică și greoaie a teologiei dogmatice, ci prin intermediul unui limbaj simplu, pe înțelesul tuturor celor ce-i treceau pragul bisericii. Lucrul acesta reiese din modul, structura, forma și fondul celor treizeci de cuvântări, grupate pe patru cicluri: 1) „Dumnezeu în natură”, care are ca subiect pe Dumnezeu Creatorul mărturisit ca atare de întreaga creație; 2) „Tari în credință”, unde insistă în a sublinia că omul nu poate trăi cu adevărat fără credința în Dumnezeu; 3) „Existența lui Dumnezeu”, grupaj ce tematizează mai întâi raportul dintre știință și credință – pe care-l vede armonios, în care una nu o exclude pe cealaltă, ci se completează reciproc, fiecare mergând pe drumul său –, iar apoi se concentrează asupra puterii credinței și a credinței ca izvor de fericire; 4) „Despre Dumnezeu”, cu accente pe providența divină, pe atributele lui Dumnezeu, pe Dumnezeu întret în Persoane, pe „binefacerile creștinismului” și pe „strigătul credinței” exprimat în Evanghelia de la Marcu cap. 9, vers. 24: „Cred, Doamne! Ajută necredinței mele!”. La sfârșitul acestei omilii, care încheie cuvântările apologetice, părintele Vasile Coman livrează o veritabilă mărturisire de credință ce constituie de fapt cheia întregului ciclu omiletic: „Drept aceea, din noianul încercărilor și al necazurilor vieții, din umbrele îndoielii și ale necredinței, care s-au proiectat peste vremea noastră, să alergăm la Hristos, împreună cu tatăl din Evanghelie și să strigăm: «Credem, Doamne, ajută necredinței noastre!». Credem că Tu ești Părintele și Stăpânul vieții noastre. Tu le-ai adus pe toate din neființă la ființă. Ție îți aducem viața noastră întinată de păcate și brăzdată de suferință și strigăm din adâncul sufletului: «Doamne, ajută-ne!». Credem și mărturisim că Tu ești izvorul și stăpânul păcii și pentru împăcarea noastră ai trimis pe Unul-Născut Fiul Tău, Care a primit moarte pe Cruce. Tu ești Părintele nostru și noi suntem copiii Tăi. Noi suntem flămânzi, Tu ești Pâinea Vieții. Noi suntem însetați, Tu ești Apa cea Vie. Noi suntem călători, Tu ești limanul nostru. Noi suntem oboșiți, Tu ești liniștea noastră. Noi suntem triști, Tu ești iertător. Noi suntem păcătoși, tu ești Mântuitorul nostru” (p. 190).

Parcurgând predicile, alcătuite și rostite cu înțelepciune și dragoste de părintele Vasile Coman în cursul anului 1948, nu trebuie să ne mirăm de ce acestea au rămas în manuscris până în anul 2011, când părintele scriitor Cristian Muntean – slujitor la altarul aceleiași biserici din cetatea Brașovului, unde bunicul său a rostit acest ciclu omiletic –, a îndrăznit să

le publice punându-le la îndemâna preoților acum, în post-modernitate, când Dumnezeu este tot mai mult eliminat din creație, iar credința omului contemporan în El tinde tot mai mult să fie marginalizată și trecută în sfera privată. Discursul teologic viu și simplu al părintelui Vasile Coman dezvoltă ideea renașterii duhovnicești în Hristos și în Biserică, de aceea ne explicăm de ce acest manuscris nu a văzut lumina tiparului decât după șazeci de ani. În anul 1948 este lesne de înțeles că nu ar fi putut trece de cenzura comunistă, iar dacă ar fi circulat cu siguranță l-ar fi costat libertatea pe preotul Coman din centrul Brașovului, cel care în plină instaurare ideologică ateo-comunistă a îndrăznit să țină un ciclu omiletic în miezul căruia a rostit o predică intitulată „Fără cuvânt de apărare sunt cei ce neagă pe Dumnezeu”, care nu numai că intra în confruntare directă cu dialectica marxist-leninistă, ci o combătea pe față, între altele prin fraze precum: „Credința nu e împotriva rațiunii, ci mai presus de ea. Una ne arată cauzele imediate ale lucrurilor, credința ne răspunde la cauza ultimă și finală a lor. Cel ce nu crede în Dumnezeu e împotriva propriei lui rațiuni sănătoase. Alături de credință stă totdeauna mintea sănătoasă. Căci ce este mai aproape de o minte sănătoasă: a crede în Dumnezeu, Creatorul vieții, sau a crede că viața a apărut de la sine, din straiul broaștelor, ori din nisipul mărilor, printr-o așa-numită «generație spontană»? Ce este mai rațional: a crede în Dumnezeu, înțeleptul Arhitect și Cărmuitor al lumii, autorul legilor și ordinii din univers sau a crede că toate acestea au apărut de la sine sau că le-a produs hazardul sau întâmplarea? (...) Mai poți oare tăgădui existența lui Dumnezeu fiindcă ochii tăi nu l-au văzut ori fiindcă mintea ta nu l-a înțeles? Atunci ar însemna să tăgăduiești existența atâtor lucruri din lume pe care nu le vezi ori nu le înțelegi. Atunci ar însemna să tăgăduiești o bună parte din tine” (pp. 101-102). Aceste fraze l-ar fi putut costa libertatea pe rostitorul lor, pericol ce nu-i va fi fost întru totul străin unui preot cu agerimea minții lui Vasile Coman! Iată de ce mai ales acum, în anul 2017, când îi comemorăm pe toți apărătorii Ortodoxiei din timpul comunismului, volumul „Glăsu credinței. Cuvântări apologetice pentru întărirea credinței în Dumnezeu”, întocmit în anii cei mai aprigi ai prigoanei staliniste din România, merită să fie adus la cunoștința preoțimii, în special a celor preocupați în mod deosebit de omiletică, catehetică și apologetică, dar și a istoricilor și a întregii Biserici care a avut în părintele Vasile Coman un pilduitor apărător și mărturisitor al Cuvântului în vremuri de restriște.

Mircea-Gheorghe Abrudan

Spovedania și împărtășania: câteva gânduri și îndrumări practice (II)*

† Mitropolitul Serafim

al Germaniei, Europei Centrale și de Nord

Rugăciunea și Sf. Împărtășanie

Harul Sfințelor Taine își împreună lucrarea sa cu efortul propriu de îmbunătățire duhovnicească, care constă, în primul rând, din nevoița în rugăciune. Nimic nu este mai important în viața omului ca rugăciunea minții unită cu inima. Există o rugăciune a buzelor și o rugăciune a minții separată de inimă, dar ele nu sunt decât trepte spre rugăciunea deplină a minții unită cu inima. Spre aceasta din urmă trebuie să tindem toată viața, căci numai ea ne unește cu Dumnezeu și ne dă echilibrul sufletească și pacea inimii. Îndemnul Sfântului Apostol Pavel: „Rugați-vă neîncetat” (1 Tes 5, 17) este măsura rugăciunii.

Din Tradiția isihastă, înnoită la noi de Sf. Paisie de la Neamț (+1794) și învățată de marii noștri duhovnici până azi, știm că „rugăciunea de toată vremea” sau „rugăciunea neîncetată” a monahului, și a creștinului este „rugăciunea lui Iisus”: „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine, păcătosul!”. Această rugăciune scurtă sau altele și mai scurte ca: „Doamne miluiește-mă!”, „Doamne ajută-mă!”, „Doamne iartă-mă!”, „Doamne ai milă de robul /robii Tăi...!”, fără să uităm rugăciunea adresată Maicii Domnului: „Prea Sfântă Născătoare de Dumnezeu, mântuiește-mă!” ... trebuie repetate mereu în cursul zilei, în orice împrejurare ne-am afla, pentru ca mintea să fie tot timpul ocupată cu rugăciunea. Astfel, încetul cu încetul, mintea, care este o energie a inimii, coboară în inimă și se odihnește în ea, dându-ne pacea inimii și mulțumirea sufletească după care tinde tot omul.

Rostind mereu astfel de rugăciuni scurte, vom constata ca atunci când ne rugăm la biserică, în duminici și sărbători precum și acasă, dimineața și seara, mintea se concentrează mai ușor la cele ce citim sau auzim, pătrunde mai bine sensul rugăciunii și simte lucrarea harului în adâncul inimii. Mai cu seamă la Sfânta Liturghie trebuie să avem atenția întregă concentrată la ritualul Sfintei Jertfe, care constă din rugăciuni rostite de preot și din răspunsurile date de credincioși. Dacă suntem atenți și cu luare aminte, atmosfera din biserică, încărcată de harul rugăciunii și al cântării, intră în inimă și ne dă o bucurie și o pace de negrăit. Cu această bucurie și pace ne și împărtășim cu Sfintele Taine. Dacă nu suntem obișnuiți în „rugăciunea de toată vremea”, dacă ne rugăm doar sporadic, pentru că nu avem dragoste de rugăciune și implicit dragoste de Dumnezeu din care se naște dragostea de rugăciune, slujbele Bisericii nu ne vor odihni, le vom trăi ca pe o povară adăugată la poverile vieții de toate zilele. Astfel vom renunța ușor la ele și ne vom număra cu cei credincioși doar cu numele.

Rugăciunea este susținută de post și de alte practici ascetice. Ortodoxia este prin excelență o Biserică ascetică. Fără asceză cuprinzătoare, trupească și sufletească, este cu neputință să simțim harul și să participăm la lucrarea lui din inima noastră. Postul subțiază trupul și întărește duhul, Postul potolește aprinderea simțurilor și ajută minții să coboare în inimă. Este imposibil să ne rugăm cu stomacul plin, căci mâncarea și băutura atrag mintea în simțuri și o împiedică să coboare în inimă. Tot astfel și neînfrânarea de la plăcerile trupești și grijile exagerate pentru lucrurile materiale împrăstie mintea în cele din afară. Harul Sfințelor Taine conjugat cu rugăciunea și asceza personală fac din credincios un om echilibrat și cumpătat în toate. Un om sensibil, de asemenea, la durerile și nevoile semenilor. Un astfel de om trăiește în modul cel mai real bucuriile și suferințele semenilor săi, ale umanității și ale creației întregi pentru

că harul Sfințelor Taine i-a vindecat inima de boala păcatului. Inima lui, transfigurată de lucrarea harului, și-a regăsit unitatea ontologică cu întreaga creație care se recapitulează în ea ca într-un focar.

Gândindu-mă cu durere la starea de decădere a vieții duhovnicești de astăzi, până și în rândul credincioșilor practicanți, datorată neglijării Spovedaniei și Împărtășaniei și având ca arhiereu datoria de a propovădui nu numai dreapta învățătură, ci și dreapta trăire și practicare a credinței, nu încetez să îndemn pe credincioși să se apropie mai des, chiar regulat, atât de Taina Spovedaniei, cât și de Taina Împărtășaniei. Nu trebuie să ne rușinăm să ne mărturisim păcatele, ci să ne rușinăm când le săvârșim și nu trebuie să ne temem de împărtășirea cu Sfintele Taine care ne dau viață, ci să ne temem de moartea spirituală în care petrecem stând departe de ele. Spovedania nu este judecată, nici condamnare, ci ușurare de povara păcatului, iar Împărtășania este darul exclusiv al milostivirii lui Dumnezeu pentru ca să avem viață întru noi și nu răsplată pentru vreo nevoiță sau virtute.

Pastorația individuală dă viață parohiei

Preacucernicii Preoți au datoria de a practica o pastorație individuală, care privește pe fiecare credincios în parte. Nu-i suficient să-i chemăm pe credincioși de la Amvon sau din fața Sf. Altar la mărturisirea păcatelor și la împărtășirea cu Sfintele Taine, explicându-le importanța lor. Mulți nu înțeleg chemarea sau nu au îndrăzneala de a-i da urmare pentru că nu sunt obișnuiți să se spovedească și să se împărtășească. Bolile nu se tratează în grup, ci personal. De aceea, când constatăm că un credincios care vine la biserică, nu se spovedește și nu se împărtășește niciodată sau o face foarte rar, trebuie să ne apropiem de el cu dragoste și să-l ajutăm să înțeleagă de cât dar se lipsește stând departe de Sfintele Taine.

Ca păstori de suflete, noi slujitorii nu putem fi indiferenți față de starea fiecărui fiu duhovnicesc. Când o oaie nu mănâncă, Păstorul înțelege imediat că este bolnavă și face tot ce-i stă în putință ca s-o vindece. Este adevărat că mulți credincioși, cu știință sau fără știință, slujesc și lui Dumnezeu și lui ma-

mona. Obișnuiți cu o viață duhovnicească superficială, trăind uneori în păcate mari, le este foarte greu să se lase de ele pentru a intra în rândul sănătoasă a Bisericii cu privire la Sfintele Taine.

Dacă în vechime, toți cei prezenți la Sfânta Liturghie se împărtășeau fără excepție, împărtășirea cu Sfintele Taine fiind în primul rând un act comunitar și apoi individual, astăzi ea are doar un caracter individual, fiecare credincios împărtășindu-se când crede de cuviință. Altădată, oprirea de la împărtășire exercita o influență pozitivă, atât psihologică, cât și duhovnicească, asupra penitențului care stătea la ușa

bisericii și cerea iertare de la semenii săi, ca și rugăciunea lor. Astăzi nimeni nu mai știe cine este oprit și cine nu este oprit de la Sfintele Taine. Cei mai mulți se opresc ei singuri pentru că se simt nevrednici. Totuși din zecile sau chiar sutele de credincioși care participă la Sfânta Liturghie în fiecare parohie, cu siguranță că cei mai mulți nu au păcatele mari enumerate mai sus și se pot împărtăși de fiecare dată, dacă preotul se interesează de mântuirea lor și-i îndeamnă pe fiecare în parte, până când se creează o tradiție sănătoasă. Copiii și cei în vârstă trebuie să fie primii la împărtășit la fiecare Liturghie. Cei cu păcate mari pot fi ajutați, prin spovedanie, să depășească păcatul pentru ca să intre și ei în rândul normală a împărtășirii regulate.

O parohie în care la Sfânta Liturghie nu se împărtășește nimeni, sau se împărtășesc doar câțiva din cei prezenți este o parohie moartă. Ea poate învia numai prin împărtășirea regulată a credincioșilor care le aduce mereu pe Hristos în suflet și în trup, fiindcă Hristos îi unește pe credincioși și le dă viață din belșug. „Eu am venit ca lumea să aibă viață și s-o aibă din belșug”.

Numai în Hristos suntem vii. Este de ajuns să privim la o parohie în care credincioșii se împărtășesc în majoritate, regulat, așa cum se întâmplă mai cu seamă în Diaspora, și la una în care nu se împărtășește nimeni. Diferența este într-adevăr ca dintre viață și moarte. Ține numai de noi episcopii și preoții să avem parohii vii sau moarte. Dacă discuțiile privind importanța Sfintei Spovedanii și a Sfintei Împărtășanii vor produce doar studii, predici și cuvântări frumoase, osteneala noastră rămâne zadarnică. Pentru înnoirea vieții spirituale a credincioșilor, atât ierarhii cât și preoții trebuie să-și pună sufletul, aceasta fiind cea dintâi și cea mai importantă datorie a lor. Iar dacă avem parohii vii, preoții și credincioșii se vor angaja de la sine și în viața cetății.

Hotărâri ale Sfântului Sinod privind viața Bisericii și a societății

În zilele de 4 și 5 iulie 2017, în Sala Sinodală din Reședința Patriarhală, sub președinția Preafericitului Părinte Patriarh Daniel, s-au desfășurat ședințele de lucru ale Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române.

În cadrul acestor ședințe s-au luat următoarele hotărâri:

- Anul 2019 a fost declarat în Patriarhia Română „Anul omagial al satului românesc (al preoților, învățătorilor și primarilor gospodari)” și „Anul comemorativ al patriarhilor Nicodim Munteanu și Iustin Moisescu și al traducătorilor de cărți bisericești”.

- A fost aprobată solicitarea Sinodului mitropolitan al Mitropoliei Munteniei și Dobrogei de canonizare a Cuviosului Pafnutie – Părvu Zugravul (1657-1735). Proclamarea oficială va avea loc în ziua de 6 august 2017, urmând ca Sfântul Cuvios Pafnutie să fie prăznuit anual în ziua de 7 august.

- A fost aprobată înscrierea în Calendarul bisericesc al Bisericii Ortodoxe Române, începând cu anul 2017, a pomenirii Sfântului Cuvios Porfirie Cavoșaliivitul la data de 2 decembrie. De asemenea, Sfântul Sinod a aprobat troparul, condacul, sinaxarul și icoana acestuia.

- Au fost aprobate mai multe texte liturgice: Acatistul Sfântului Sfințit Mucenic Irineu, Episcop de Sirmium – 6 aprilie; Slujba și Acatistul Sfinților Mucenici Pasicrat și Valentin de la Durostorum – 24 aprilie; Acatistul Sfântului Cuvios Antonie de la Iezerul Vâlciei – 23 noiembrie.

- S-a hotărât organizarea Întâlnirii Internaționale a Tineretului Ortodox în anul 2018 la Sibiu, orașul reședință al Mitropoliei Ardealului.

- A fost hotărâtă înființarea extensiei universitare a Facultății de Teologie Ortodoxă „Justinian Patriarhul” a Universității din București la Roma, Italia.

- A fost aprobată înființarea specializării Artă Sacră în cadrul Facultății de Istorie, Filosofie și Teologie a Universității „Dunărea de Jos” din Galați, începând cu anul universitar 2017-2018.

- În contextul fenomenului secularizării de azi, este necesară înnoirea vieții duhovnicești și morale a slujitorilor bisericești de toate rangurile, a viețuitorilor din mănăstiri și schituri, precum și a credincioșilor mireni din parohii și din toate instituțiile bisericești. În acest sens, Sinoadele mitropolitane din Patriarhia Română vor analiza periodic aspectele privind disciplina clerului și mirenilor și vor propune Sfântului Sinod soluții concrete de promovare a vieții duhovnicești.

Biroul de presă al Patriarhiei Române

Metanoia, lucrare care datează aproximativ din anul 1895, autor Nicolaos Gyzis (1842-1901), 21x25,5 cm.

* A doua parte a conferinței ținute la București în data de 7.10.2014, în cadrul Congresului Internațional de Teologie „Sensurile și importanța Sfintei Taine a Spovedaniei și ale Sfintei Taine a Împărtășaniei în teologia, spiritualitatea și misiunea ortodoxă contemporană”, București, Centrul Național pentru Formare Continuă „Dumitru Stăniloae”, 5-8 octombrie 2014.

Agenda P.S. Vasile

Iunie 2017

4 iunie:

Cu ocazia hramului bisericii parohiei Pogorârea Sfântului Duh – din cartierul Zorilor, Cluj-Napoca, este prezent în mijlocul credincioșilor, participând la Sfânta Liturghie prin rostirea de ecfonise și binecuvântări.

5 iunie:

Participă la Sfânta Liturghie în Parohia Pogorârea Sfântului Duh - Zorilor Cluj-Napoca, unde rostește ecfonise și binecuvântări.

11 iunie:

Este prezent în mijlocul credincioșilor din Parohia Pogorârea Sfântului Duh – Zorilor, din Cluj-Napoca, unde la Sfânta Liturghie rostește ecfonise și binecuvântări.

18 iunie:

La Sfânta Liturghie este prezent în mijlocul credincioșilor din Parohia Pogorârea Sfântului Duh - Zorilor Cluj-Napoca, unde rostește ecfonise și binecuvântări.

24 iunie:

Cu ocazia sărbătorii „Nașterea Sfântului Ioan Botezătorul”, este prezent în mijlocul credincioșilor din Parohia Pogorârea Sfântului Duh - Zorilor Cluj-Napoca, unde rostește ecfonise și binecuvântări.

25 iunie:

La Sfânta Liturghie este prezent în mijlocul credincioșilor din Parohia Pogorârea Sfântului Duh - Zorilor Cluj-Napoca, unde rostește ecfonise și binecuvântări.

29 iunie:

Cu ocazia sărbătorii „Sfinților Apostoli Petru și Pavel”, este prezent în mijlocul credincioșilor din Parohia Pogorârea Sfântului Duh - Zorilor Cluj-Napoca, unde rostește ecfonise și binecuvântări.

A consemnat, pr. Călin Fecior

Activități ale Facultății de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca, iunie 2017

În perioada 25-28 mai 2017, studenții Facultății de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca, Mihai Repede, cu referatul *Misiunea creștină, scopul vieții părintelui Vasile Vasilachi* și Adrian Leș - cu referatul *Traian Dorz și Oastea Domnului. Profilul unui destin*

misionar în perioada comunistă (ambele alcătuite sub îndrumarea Pr. lect. univ. dr. Cristian Sonea), au participat la Simpozionul național studențesc organizat de Facultatea de Teologie Ortodoxă „Justinian Patriarhul” din București la Mănăstirea „Înălțarea Sfintei Cruci” - Caraiman.

Tema simpozionului-concurs a fost: *Personalitatea patriarhului Justinian și apărătorii Ortodoxiei în timpul Comunismului*.

Premiul al III-lea la acest simpozion-concurs a fost obținut de studentul Adrian Leș.

În perioada 29 mai-3 iunie 2017 la Casa de Cultură a Studenților din Petroșani a fost organizată Tabăra Studențească de Arte vizuale. Facultatea noastră a fost reprezentată de Asist. univ. dr. Marius Dan Ghenescu.

Miercuri, 7 iunie 2017, în organizarea Centrului de Studii Ecumenice și Interreligioase și a Facultăților de Teologie Romano-catolică, Ortodoxă, Reformată și Greco-catolică ale UBB a avut loc conferința Prof. univ. dr. Jad Hatem de la Departamentul de Filosofie a Universității „Saint Joseph” din Beirut (Liban), cu tema: *Despre iubire la Luther*, în contextul aniversării a 500 de ani de la începuturile Reformei. Invitatul, care revine la Cluj-Napoca după 10 ani, este catolic de rit maronit, filosof, poet, preocupat de mistică, cunoscut în România datorită lucrării sale apărute în anul 2007 la Editura Humanitas cu titlul: *Hiperbola mistică a iubirii pure*.

Facultatea Teologie Ortodoxă a Universității Babeș-Bolyai și Asociația Studenților Creștini Ortodocși Români au organizat miercuri, 7 iunie 2017 și joi 8 iunie 2017 conferința domnului Florin Marinescu, istoric, paleograf, și cercetător la Centrul de Cercetări Neolene al Institutului Național de Cercetări din Grecia, cu titlul: *Un călugăr mirean în căutare de tezaur românești la Muntele Athos*.

Joi, 8 iunie 2017, a avut loc ședința lunară a preoților din Protopopiatul Cluj I, găzduită de Parohia Ortodoxă Cojocna. A fost savârșită Sfânta Liturghie, la finalul căreia, Pr. prof. univ. dr. Stelian Tofană a rostit un cuvânt de învățătură axat pe necesitatea actualizării Cincizecimii. Apoi, invitatul a susținut prelegerea cu tema: *Pastorația timpului de astăzi - reflecții misionar pastorale*.

La Facultatea de Teologie Ortodoxă „Dumitru Stăniloae” a Universității Alexandru Ioan Cuza din Iași a avut loc în perioada 8-9 iunie 2017, la Mănăstirea Putna, ediția a IX-a a Simpozionului Internațional „Studia Theologica Doctoralia” dedicat Anului omagial al Sfințelor icoane, al iconarilor și al pictorilor bisericești și Anului comemorativ Justinian Patriarhul și al apărătorilor Ortodoxiei în timpul comunismului. Evenimentul a fost organizat de Școala Doctorală a Facultății de Teologie Ortodoxă din Iași, împreună cu Facultatea de Teologie Romano-Catolică din Graz (Universitatea Karl Franzens), Facultatea de Teologie Ortodoxă „Sf. Ioan Damaschinul” din Balamand (Liban) și Mitropolia Moldovei și Bucovinei. Din partea facultății noastre au fost prezenți: **Pr. drd. Mihail Iustin Argatu**, Arhim. drd. Iov Cristea și Pr. drd. Ciprian Joița.

Luni, 12 iunie 2017, Conf. univ. dr. Radu Preda a participat la conferința: *Biserica în dialog. Europa și valorile sale*, în organizată de Mitropolia Banatului și Fundația Konrad Adenauer la Timișoara.

În perioada 11-14 iunie 2017, Pr. lect. univ. dr. Cristian Sonea și Protos. lect. univ. dr. Benedict Vesa au participat la un seminar de cercetare la Institutul Universitar Sophia din Lopiano (Italia).

În perioada 12-18 iunie 2017, sub auspiciile Universității din Viena și ale Facultății de Teologie Catolică s-a desfășurat Școala de Vară cu titlul: *Ecumenical and Interreligious Approaches to Bioethics*. Evenimentul a adunat laolaltă mai mulți profesori de teologie morală și bioetică precum și studenți din mai multe țări ale Europei Centrale și de Est (Austria, Slovenia, Ungaria, Polonia, Serbia și România). Din partea Facultății de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca a participat Pr. prof. univ. dr. Ștefan Iloaie, care a susținut următoarele prelegeri: *An Orthodox Approach to Bioethics; Bioethical questions: Do the Christian confessions argue differently?; Bioethics in the Public Square. Perspectives from Romania and Slovenia* (ultimele două reprezentând o discuție la masă rotundă și un curs moderat împreună cu prof. Ștefan Tobler - Sibiu și Roman Globokar - Ljubljana).

Marți, 13 iunie 2017, în cadrul manifestărilor dedicate Zilelor Academiei Române, Filiala Cluj-Napoca, la ședința festivă de deschiderea care a avut loc în Aula Magna a Universității Babeș-Bolyai, Corul de cameră *Psalmodia*

Transylvanica al Facultății de Teologie Ortodoxă dirijat de Pr. prof. univ. dr. Vasile Stanciu, decanul Facultății a susținut un concert de muzică corală românească. A fost prezent și a rostit o alocuțiune Părinte Arhiepiscop și Mitropolit Andrei.

Marți 13 iunie 2017, la biserica din Zagra a fost oficiată slujba de înmormântare a d-nei preotese Floarea Dâmbu (soția pr. Ioan Dâmbu, protopop al Protoierei Năsăud). A slujit ÎPS Arhiepiscop și Mitropolit Andrei alături de un sobor de preoți, printre care și Pr. prof. univ. dr. Vasile Stanciu, decanul Facultății.

Facultatea de Teologie Ortodoxă „Justinian Patriarhul”, a Universității din București, a organizat joi, 15 iunie 2017, Seminarul cu tema: *Receptarea hotărârilor Sfântului și Marelui Sinod al Bisericii Ortodoxe, Creta, 2016*. Pr. conf. univ. dr. Patriciu Vlaicu, în intervenția sa, a prezentat documentul sinodal despre „Diaspora ortodoxă”.

Vineri, 16 iunie 2017, Centrul de Studii Biblice al UBB a organizat conferința cu tema: *Religie și drepturile omului*. Pr. prof. univ. dr. Ioan Chirilă, președintele Senatului UBB a susținut referatul: *Bazele biblice ale drepturilor omului: o dezbateră focalizată pe drept și demnitate*.

Vineri, 16 iunie 2017, în Aula Magna a Universității „Babeș-Bolyai”, a avut loc Gala de Decernare a Premiilor Excelentia, ediția a V-a, evenimentul, organizat de Consiliul Studenților din Univeritatea Babeș-Bolyai. Titlul de profesor excellentia din partea Consiliului Studenților din Univeritatea Babeș-Bolyai, la propunerea studenților Facultății de Teologie Ortodoxă, în semn de apreciere și recunoștință pentru prestația didactică deosebită, pentru implicarea și dedicarea dovedite în îndeplinirea misiunii de educare și formare a studenților, i s-a acordat părintelui protos. lect. univ. dr. Benedict Vesa. Titlul de student excellentia i s-a acordat d-lui Darius Ionuț Sorin Echim, studentul senator al facultății noastre.

Diac. asist. univ. dr. Olimpiu Nicolae Benea a susținut vineri, 16 iunie 2017, la Protopopiatul Dej, la invitația protoiereului Ioan Bufta, conferința duhovnicească cu tema: *Accentul parenetic al Epistolei către Evrei*.

Marți, 20 iunie 2017, în organizarea Uniunii Scriitorilor din România, Filiala Cluj, a avut loc lansarea cărții: *Intelectuali în biserici* și Prof. univ. dr. Mircea Gelu Buta, apărută la Editura Fundației Anastasia (editor Sorin Dumitrescu), Au vorbit: ÎPS Arhiepiscop și Mitropolit Andrei Andreicuț, Pr. prof. univ. dr. Ioan Chirilă, scriitorul Adrian Popescu, scriitorul și jurnalistul Zorin Diaconescu și Pr. drd. Ioan Pinte, managerul Bibliotecii Județene Bistrița-Năsăud.

Marți, 27 iunie 2017 a avut loc cursul festiv al absolvenților Facultății de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca, promoția 2017 (aproximativ 160 de studenți de la cele patru specializări de la nivel licență și de la cele șase de master), precedat de Sfânta Liturghie, săvârșită la capela cu hramul Sf. Ierarh Nicolae din cadrul Campusului universitar teologic Episcop Nicolae Ivan, de către ÎPS Sa Arhiepiscopul și Mitropolitul Andrei, înconjurat de un sobor de preoți din care au făcut parte cadrele didactice ale facultății. Manifestările au continuat, în Sala Teatrului Național Lucian Blaga din Cluj-Napoca.

ÎPS Sa Arhiepiscopul și Mitropolitul Andrei și decanul Facultății, Pr. prof. univ. dr. Vasile Stanciu au adresat absolvenților cuvinte de felicitare și îndemn. Au fost prezenți: Prof. univ. dr. Călin Rus, prorector al UBB, Pr. prof. univ. dr. Ioan Chirilă, președintele Senatului UBB și Pr. prof. univ. dr. Ștefan Iloaie care a susținut prelegerea festivă.

În după amiaza zilei de marți, 27 iunie 2017, Consiliul Județean Bistrița-Năsăud și Biblioteca Județeană „George Coșbuc” Bistrița-Năsăud au organizat simpozionul: *Minunea timpului trăit: familia Pillat și cultura română*. Au participat: Î.P.S. Arhiepiscop și Mitropolit Andrei, Pr. conf. univ. dr. Ioan Bizău, alți oameni de cultură: Monica Pillat, George Ardeleanu, Aurel Rău, Alexandru Cisteleanu, Dana Vasiliu, Teodora Stanciu, Alexandru Munteanu. Moderatorul evenimentului cultural a fost Pr. drd. Ioan Pinte.

Vineri, 30 iunie 2017, Pr. prof. univ. dr. Vasile Stanciu împreună cu Arhim. prof. univ. dr. Teofil Tia au participat la Facultatea de Teologie Ortodoxă Dumitru Stăniloae a Universității Alexandru Ioan Cuza din Iași, ca membri ai comisiei de evaluare, la concursul pentru ocuparea unui post de conferențiar universitar. Candidat a fost Pr. lect. univ. dr. Adrian Lucian Dinu.

A consemnat, Dacian But-Căpușan

IPS ANDREI MITROPOLITUL CLUJULUI, MARAMUREȘULUI ȘI SĂLAJULUI

În fiecare **luni**, între orele 8.00 și 10.00, conduce ședința Consiliului Permanenței Eparhiale.

În fiecare **vineri**, între orele 8.00 și 10.00, predă cursul de Spiritualitate pentru studenții din anii III și IV de la Facultatea de Teologie din Cluj-Napoca.

În fiecare **miercuri**, între orele 20.30 și 21.00, realizează emisiunea „Cuvântul Ierarhului – spiritualitate creștină pe unde hertziene”, pentru postul de radio „Renașterea”.

În fiecare **miercuri și vineri**, între orele 10.00 și 15.00, acordă audiențe clerului și credincioșilor.

Iunie 2017

1 iunie

Săvârșește slujba de binecuvântare a spațiului de slujire liturgică a noii parohii clujene „Sfântul Iustin Martirul și Filozoful” din cartierul Becăș. Slujește Sfânta Liturghie și rostește cuvântul de învățătură. Hirotesește într-un iconom stavrofor, pe părintele paroh, Sorin Neculai Marciuc. Acordă domnului Marian Cornel, distincția „Crucea Transilvană”. Conferă domnului Raul Pușcaș și domnului Marius Lucian Nicora, Ordinul „Sfinții Martiri și Mărturisitori Năsăudeni”.

Săvârșește slujba Punerii Pietrei de Temelie pentru noua biserică a parohiei clujene „Sfântul Iustin Martirul și Filozoful” (paroh: Pr. Sorin Neculai Marciuc). Rostește un cuvânt de învățătură. Este însoțit de PCuv. Protos. Benedict Vesa, secretarul eparhial al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului.

La Muzeul Mitropoliei, de la demisolul catedralei, asistă la programul organizat cu prilejul Zilei Internaționale a Copilului. Rostește un cuvânt de binecuvântare.

2 iunie

În sala de festivități a Hotelului „Târnavele” din Blaj, participă la festivitatea organizată cu prilejul împlinirii a 80 ani de către doamna profesoară Silvia Pop, președinta filialei locale a Asociației ASTRA. Rostește un cuvânt duhovnicesc.

Vizitează Biserica „Sfânta Maria” din Blaj (paroh: Pr. Vasile Benchea).

În Catedrala Mitropolitană, slujește Vecernia, Acatistul Bunei Vestiri și rostește un cuvânt de învățătură.

3 iunie

Săvârșește slujba de resfințire a bisericii din filia Tăușeni, a parohiei Coasta, protopopiatul Cluj I. Slujește Sfânta Liturghie și rostește cuvântul de învățătură. Hirotonește într-un diacon, pe tânărul Ciprian Valentin Nicoară. Hirotesește într-un iconom, pe părintele paroh, Dragoș Constantin Ane.

În biserica din Galații Bistriței, protopopiatul Bistrița, oficiază Taina Sfântului Botez pentru pruncul Andrei Nectarie, fiul părintelui paroh, Marian Alin Bulbuc. Rostește un cuvânt de învățătură.

4 iunie (Pogorârea Duhului Sfânt)

În Catedrala Mitropolitană, slujește Sfânta Liturghie și rostește cuvântul de învățătură. Hirotonește într-un preot, pe seama parohiei Feleacu, protopopiatul Cluj I, pe arhidiacnul Aurel Simion Someșan. Îi premiază pe elevii laureați la concursurile pe teme religioase ce au avut loc de-a lungul anului școlar pe raza județului Cluj.

La ceas de seară, pe scena din fața Catedralei Mitropolitane, săvârșește Vecernia Plecării Genunchilor și rostește un cuvânt de învățătură.

Conduce îndătinata Procesiune de Rusalii pe străzile din centrul municipiului Cluj-Napoca. În încheiere, rostește o rugăciune de sfințire a holdelor și un cuvânt duhovnicesc.

5 iunie (Sfânta Treime)

Cu prilejul hramului, în tinda bisericii mănăstirii de la Sopor de Câmpie, săvârșește Sfânta Liturghie și rostește cuvântul de învățătură. Hirotonește într-un preot, pe seama parohiei Corpadea, protopopiatul Cluj I, pe diaconul Ciprian Valentin Nicoară. Acordă domnului Adrian Octavian Sbârci, distincția „Crucea Transilvană”. Este însoțit de PCuv. Arhim. Dumitru Cobzaru, exarhul mănăstirilor din Arhiepiscopia Vadului, Feleacului și Clujului.

În biserica din Negrilești, protopopiatul Beclean (paroh: Pr. Dumitru Zinveli), oficiază slujba înmormântării adormiților într-un Domnul, Darius, Lavinia, Daria și Cosmina Petruț-Pop, patru frați decedați într-un tragic accident de circulație. Rostește un cuvânt de mângâiere.

În Biserica „Sfânta Treime” din Cluj-Napoca (parohi: Pr. Cristian Baciu și Pr. Ioan Jeler), oficiază Taina Sfântului Botez pentru pruncul Andrei Alexandru, fiul părintelui consilier eparhial, Cristian Baciu. Rostește un cuvânt de învățătură.

6 iunie

Face o vizită pe șantierul Bisericii „Sfântul Ioan Gură de Aur”, din cartierul clujean Mănăștur (paroh: Pr. Marian Bogdan). Vizitează Mănăstirea „Sfântul Prooroc Ilie” și Mănăstirea „Sfântul Ierarh Nectarie” din Băișoara și Mănăstirea „Mihai Vodă” din Turda. Este însoțit de PC Pr. Alexandru Ciui, protopopul de Cluj II.

Înaltpreasfințitul Părinte Mitropolit Andrei împreună cu credincioși, copii, domnul primar Ioan Monița și preoți slujitori, la finalul Sfintei liturghii din biserica din localitatea Romuli, protopopiatul Năsăud, paroh: Pr. Nicolae Târgoveț, 10 iunie, 2017.

7 iunie

În sala de festivități a cantinei din Campusul Universitar „Hașdeu”, asistă la conferința „Un călugăr mirean în căutare de tezaure românești la muntele Athos”, susținută de domnul Florin Marinescu. Rostește un cuvânt duhovnicesc.

8 iunie

La Școala „Sfântul Ștefan cel Mare” din Bistrița, se întâlnește cu elevii participanți la programul „After School”, organizat de Biserică. Rostește un cuvânt duhovnicesc, împarte daruri copiilor și asistă la programul artistic organizat de aceștia.

La Colegiul Național „Liviu Rebreanu” din Bistrița, se întâlnește cu o parte dintre elevii și cadrele didactice ale acestei școli. Rostește un cuvânt de învățătură.

La Biblioteca Județeană „George Coșbuc” din Bistrița, participă la deschiderea Târgului de Carte pentru copii și adolescenți. Rostește un cuvânt de binecuvântare.

La Cinematograful „Florin Piersic” din Cluj-Napoca, în cadrul Festivalului Internațional de Film „Transilvania”, asistă la proiecția specială a filmului „Polina”. Adresează un cuvânt de felicitare regizorului Angelin Preljocaj. Este însoțit de PCuv. Arhim. Teofil Tia, duhovnicul Facultății de Teologie.

9 iunie

În biserica din satul natal, Oarța de Sus, județul Maramureș, oficiază Taina Sfântului Botez pentru prunca Anastasia, fiica părintelui paroh, Dumitru Vlad. Rostește un cuvânt de învățătură. Este însoțit de PC Pr. Vasile Bancoș de la parohia „Sfinții Apostoli Petru și Pavel” din cartierul clujean, Mănăștur.

10 iunie

În biserica din localitatea Romuli, protopopiatul Năsăud (paroh: Pr. Nicolae Târgoveț), slujește Sfânta Liturghie și rostește cuvântul de învățătură. Conferă domnului primar Ioan Monița, Ordinul „Sfinții Martiri și Mărturisitori Năsăudeni”.

Săvârșește slujba de binecuvântare a noii case parohiale din localitate.

Face o vizită în parohia Coșbuc, protopopiatul Năsăud (paroh: Pr. Iuliu Morariu), în vederea deschiderii unui centru social pentru copii.

Face o vizită pe șantierul de construire a bisericii mănăstirii de la „Piatra Fântânele”, protopopiatul Bistrița.

În Biserica „Sfântul Dimitrie Basarabov” din localitatea Poiana Negrii, județul Suceava, oficiază Taina Sfinței Cununii pentru tinerii Bogdan Gruia și Oana Măriuța Ivan. Rostește un cuvânt de învățătură.

11 iunie

Săvârșește slujba de sfințire a Bisericii „Sfântul Prooroc Ilie Tesviteanul” din localitatea Boian, protopopiatul Turda. Slujește Sfânta Liturghie și rostește cuvântul de învățătură. Oficiază slujba Parasutului pentru adormitul într-un Domnul, Alexandru Mureșan, ctitor al bisericii, la împlinirea a 2 ani de la mutarea la cele veșnice. Hirotesește într-un iconom stavrofor, pe părintele paroh, Viorel Vasile Feșnic. Este însoțit de PC Arhid. Dan Grigore Văscu, directorul tehnic al postului de radio „Renașterea”.

În Catedrala Mitropolitană, slujește Vecernia, Paraclisul Maicii Domnului și rostește o cateheză. Hirotesește într-un duhovnic, pe părintele Aurel Simion Someșan, de la parohia Feleacu, protopopiatul Cluj I.

12 iunie

Face o vizită în protopopiatul Cluj I. Vizitează parohiile Gheorgheni (paroh: Pr. Nicolae

Cherecheș) și Chinteni (paroh: Pr. Simion Abraham).

Face o vizită pe șantierul Centrului misionar-social „Sfântul Apostol Andrei”, de pe Calea Turzii din Cluj-Napoca.

13 iunie

În Aula Magna a Universității „Babeș Bolyai”, participă la deschiderea manifestărilor dedicate Zilelor Academiei Române, filiala Cluj. Rostește un cuvânt duhovnicesc.

În biserica din Zagra, protopopiatul Năsăud, săvârșește slujba de înmormântare a adormitei într-un Domnul, Floarea, soția părintelui paroh, protopop Ioan Dâmbu. Rostește un cuvânt de mângâiere. Este însoțit de PC Pr. Cristian Baciu, consilierul bisericesc al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului și de domnul Sorin Călea, consilierul economic.

14 iunie

La Cinematograful „Florin Piersic”, participă la festivitatea de încheiere a cursurilor de către elevii Colegiului și Gimnaziului Ortodox. Rostește un cuvânt duhovnicesc. Este însoțit de domnul Sorin Călea, consilierul economic al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului.

În Catedrala Mitropolitană, slujește Vecernia, Acatistul Domnului nostru Iisus Hristos și rostește un cuvânt de învățătură.

15 iunie

În localitatea Așchileu Mare, protopopiatul Cluj I (paroh: Pr. Ovidiu Terțiș), săvârșește slujba de binecuvântare a amplexelor lucrări de reabilitare a școlii. Rostește un cuvânt de învățătură.

Face o vizită la Mănăstirea Cristorel și în parohia Vulturni (paroh: Pr. Vlad Ciceo) din protopopiatul Cluj I.

Face o vizită în biserica garnizoanei militare din Florești (slujitor: Pr. Traian Cârțu) și în biserica militară din Cluj-Napoca (slujitor: Pr. Nicolae Călugăr), ambele aflate în plin proces de restaurare.

16 iunie

În curtea mitropoliei, participă la festivitatea de încheiere a anului școlar de către elevii de la Seminarul Teologic. Rostește un cuvânt duhovnicesc. Conferă doamnei Lucia Aniței, timp de 27 ani, profesoară de Limba Franceză, la încetarea activității, Ordinul „Sfinții Martiri și Mărturisitori Năsăudeni”.

În biserica mare din Feldru, protopopiatul Năsăud, oficiază slujba de înmormântare a adormitului întru Domnul, preot Flore Hruța, fost paroh în localitatea Poienile Zăgrii. Rostește un cuvânt de mângâiere.

În Muzeul Mitropoliei, participă la momentul festiv al lansării volumelor „Întrupări” și „Căderea în adâncuri” și al întâlnirii cu autorul acestora, Dumitru Zdrengea. Rostește un cuvânt duhovnicesc.

La Galeria Academică a Bibliotecii Academiei din Cluj-Napoca, participă la vernisajul expoziției „Artă și Restaurare”. Rostește un cuvânt de binecuvântare.

17 iunie

În capela Seminarului Teologic, oficiază Taina Sfântului Botez pentru prunca Codruța Litan, nepoata fostului comandant al Inspectoratului Județean de Jandarmi Cluj, general Aurel Litan. Rostește un cuvânt de învățătură.

În capela Seminarului Teologic, oficiază Taina Sfântului Botez pentru pruncul Andrei Mihai Floare. Rostește un cuvânt de învățătură.

Primește la reședință pe domnul ministru Victor Opaschi, de la Secretariatul de Stat pentru Culte.

În parohia Dezmir aerodrom (paroh: Pr. Alin Sebastian Oprea Rus), săvârșește slujba Punerii Pietrei de Temelie pentru noua biserică parohială. Rostește un cuvânt de învățătură.

La Opera Română, asistă la Spectacolul „La Traviata” de Giuseppe Verdi.

18 iunie (Duminica Tuturor Sfinților Români)

Pe altarul de vară al mănăstirii de la Telcișor-Buscatu, protopopiatul Năsăud, săvârșește Sfânta Liturghie și rostește cuvântul de învățătură. Hirotonește într-un protosinghel, pe părintele stareț Porfirie Zanc. Face o vizită în parohia Telcișor (paroh: Pr. Ovidiu Tofan). Este însoțit de PCuv. Arhim. Dumitru Cobzaru, exarhul mănăstirilor din Arhiepiscopia Vadului, Feleacului și Clujului.

În Catedrala Mitropolitană, slujește Vecernia, Paraclisul Maicii Domnului și rostește o cateheză. Hirotonește într-un duhovnic, pe părintele Ciprian Valentin Nicoară, de la parohia Corpadea, protopopiatul Cluj I.

19 iunie

Face o vizită la Tipografia și la Atelierul de fabricarea a lumânărilor din localitatea Popești. Este însoțit de domnul Sorin Călea, consilierul economic al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului.

20 iunie

Face o vizită pe șantierul amplu de restaurare a Bisericii

„Sfântul Dumitru” din localitatea Florești, protopopiatul Cluj I (parohi: Pr. Dumitru-Marcel Andreica, Pr. Daniel Pașca, Pr. Cristian-Gelu Perșa și Pr. Dan-Marius Matei).

La sediul Uniunii Scriitorilor din România, filiala Cluj, participă la momentul lansării volumului „Intelctuali îmbisericiți” a Prof. Univ. Dr. Mircea Gelu Buta, directorul Spitalului Județean Bistrița-Năsăud. Rostește un cuvânt de binecuvântare.

Face o vizită la Mănăstirea „Nașterea Maicii Domnului” de la Ciucea, protopopiatul Huedin.

21 iunie

În Catedrala Mitropolitană, asistă la Vecernie și slujește Acatistul Domnului nostru Iisus Hristos. Rostește un cuvânt de învățătură. Hirotonește într-un duhovnic, pe ieromonahul Luca Gheberta de la Schitul „Pantocrator” din Beclean.

22 iunie

Face o vizită în parohia Chiuiesti, protopopiatul Dej (paroh: Pr. Emanuel Albu).

La Mănăstirea Rohița, județul Maramureș, se întâlnește cu familiile participante la tabăra organizată de ASCOR Cluj. Rostește o rugăciune și un cuvânt de binecuvântare. Este însoțit de domnul Radu Copil, inspectorul eparhial pentru tineret al județului Cluj.

La Casa Matei, participă la vernisajul expoziției „Grădina cu îngeri” a artistului plastic Silvia Radu. Rostește un cuvânt duhovnicesc. Este însoțit de PCuv. Protos. Benedict Vesa, secretarul eparhial al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului.

23 iunie

La demisolul bisericii din Parohia Turda Capelă (parohi: Pr. Laurențiu Ioan Șuteu și Pr. Alexandru Rus), oficiază o slujbă funebă la căpătâiul adormitului întru Domnul, Dorel, tatăl părintelui Dorin Sas, consilier eparhial în cadrul Episcopiei Ortodoxe Române a Spaniei și Portugaliei. Rostește un cuvânt de mângâiere.

24 iunie (Nașterea Sfântului Ioan Botezătorul)

Cu prilejul hramului, pe altarul de vară al mănăstirii de la Someșul Cald, protopopiatul Huedin, săvârșește Sfânta Liturghie și rostește cuvântul de învățătură. Tunde într-un rasofore pe sora Maria, devenită rasofora Minodora și pe sora Steliana, devenită rasofora Sofia. Este însoțit de PCuv. Arhim. Dumitru Cobzaru, exarhul mănăstirilor din Arhiepiscopia Vadului, Feleacului și Clujului.

În Catedrala Mitropolitană, asistă la Vecernie și slujește la Litie.

25 iunie

Săvârșește slujba de resfințire a bisericii din parohia Orman, protopopiatul Gherla. Slujește Sfânta Liturghie și rostește cuvântul de învățătură. Hirotonește într-un iconom stavrofor, pe părintele paroh Liviu Retegan. Conferă domnului Vasile Ciceoan, Ordinul „Sfinții Martiri și Mărturisitori Năsăudeni”. Este însoțit de PC Pr. Cristian Baciu, consilierul bisericesc al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului.

În Catedrala Mitropolitană, slujește Vecernia, Paraclisul Maicii Domnului și rostește o cateheză.

26 iunie

În Catedrala Mitropolitană, cu prilejul Zilei Drapeului Național, oficiază slujba de sfințire a Tricolorului. Rostește un cuvânt de binecuvântare. În Piața „Avram Iancu”, participă la solemnitatea înălțării pe catarg a Drapelului Național.

În sala de ședințe a Centrului Eparhial, prezidează

comisia de examinare a candidaților participanți la concursul pentru ocuparea posturilor de preoți parohi la parohiile „Sfântul Mina” din Cluj-Napoca (protopopiatul Cluj II), Șieu Sfântu (protopopiatul Beclean) și Mintiu Gherlii (protopopiatul Gherla).

27 iunie

În capela Facultății de Teologie, cu prilejul absolvirii cursurilor de către promoția 2017, slujește Sfânta Liturghie și rostește cuvântul de învățătură. Hirotonește într-un diacon pe seama Catedralei Mitropolitane, pe tânărul Cristian Adrian Deneș.

La Teatrul Național, asistă la cursul festiv al absolvenților promoției 2017 de la Facultatea de Teologie din Cluj-Napoca. Rostește un cuvânt de binecuvântare.

În Sala „Gavril Scridon” a Bibliotecii Județene „George Coșbuc” din Bistrița, participă la Simpozionul „Minunea timpului trăit: Familia Pillat și cultura română”, organizat în memoria lui Dinu Pillat. Susține o alocuțiune.

În Biserica „Sfinții Trei Ierarhi” din Bistrița (parohi: Pr. Liviu Șugar, Pr. Ioan Pinteș și Pr. Ștefan Borodi), oficiază slujba Parastasului pentru cei din familia Pillat ce s-au mutat la Domnul. Rostește un cuvânt duhovnicesc.

28 iunie

În ajunul sărbătorii „Sfinții Apostoli Petru și Pavel”, în incinta penitenciarului din Bistrița (slujitor: Pr. Ioan Vasile Vlașin), săvârșește Sfânta Liturghie și rostește cuvântul de învățătură. Hirotonește într-un diacon, pe tânărul Adrian Datu. Este însoțit de domnul Liciniu Câmpean, consilierul misionar-social al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului.

În Catedrala Mitropolitană, asistă la Vecernie și slujește la Litie.

29 iunie (Sfinții Apostoli Petru și Pavel)

Cu prilejul hramului, pe altarul de vară al mănăstirii de la Rebra - Parva, săvârșește Sfânta Liturghie și rostește cuvântul de învățătură. Hirotonește într-un preot, pe seama parohiei Șieu Sfântu, pe diaconul Adrian Datu. Hirotonește într-un diacon, pe seama mănăstirii, pe monahul Mina Fechete.

În sala de ședințe a primăriei din Năsăud, se întâlnește cu tinerii din Cernăuți, aflați în tabără la Centrul pentru tineret din Sângeorz-Băi. Rostește un cuvânt duhovnicesc. Este însoțit de PCuv. Arhim. Dumitru Cobzaru, exarhul mănăstirilor din Arhiepiscopia Vadului, Feleacului și Clujului.

La Mănăstirea Bârsana, județul Maramureș, împreună cu ÎPS Părinte Laurențiu, Mitropolitul Ardealului, PS Părinte Iustin, Episcopul Maramureșului și Sătmarului și PS Părinte Macarie, Episcopul Ortodox Român al Europei de Nord, oficiază slujba de binecuvântare a Centrului Monahal „Episcop Gavril de Bârsana”. Rostește un cuvânt duhovnicesc.

30 iunie (Soborul Sfinților Apostoli)

Cu prilejul hramului, pe altarul de vară al mănăstirii de la Bârsana, județul Maramureș, împreună cu ÎPS Părinte Laurențiu, Mitropolitul Ardealului, ÎPS Părinte Varsanufie, Arhiepiscopul Râmnicului, PS Părinte Lucian, Episcopul Caransebeșului, PS Părinte Iustin, Episcopul Ortodox Român al Maramureșului și Sătmarului, PS Părinte Andrei, Episcopul Covasnei și Harghitei, PS Părinte Gurie, Episcopul Devei și Hunedoarei și PS Părinte Macarie, Episcopul Ortodox Român al Europei de Nord, slujește Sfânta Liturghie și rostește cuvântul de învățătură.

A consemnat, Arhid. Claudiu Ioan Grama

COMITETUL DE REDACȚIE:

Președinte:
IPS Arhiepiscopul și Mitropolitul ANDREI ANDREICUȚ

Vicepreședinte:
PS Episcopul-vicar VASILE SOMEȘANUL

Membri:
Consilier cultural Pr. dr. Bogdan Ivanov, Pr. prof. univ. dr. Vasile Stanciu, Pr. prof. dr. Liviu Vidican-Manci

Director:
Pr. dr. Cătălin Pălimaru

RENAȘTEREA

Editura Renașterea * Piața Avram Iancu, 18
400117, Cluj-Napoca * Telefon / Fax 0264-59-96-49
Internet: www.renasterea-cluj.ro
E-mail: revista@renasterea-cluj.ro

CUI (CF) 4547095
IBAN: RO84 BTRL 0130 1205 P129 1800
Banca Transilvania, Cluj (Revista RENĂȘTEREA)
ISSN: 1223-4435

Redactor responsabil:
Pr. Florin-Cătălin Ghiț

Tehnoredactor: Pr. Eugen Mera

DIFUZAREA:
Pr. Nicolae-Dragoș Kerekes

COLABORATORI PERMANENȚI:
Mircea-Gheorghe Abrudan, Mircea Gelu Buta, Dacian But Căpușan, Cezar Login, Ierom. Maxim Morariu, Marcel Muntean, Alexandru Nemoianu, Adrian Papahagi, Protos. Simeon Pinteș, Aurel Sasu, Paul Siladi, Nicolae Turcan, Protos. Benedict Vesa

Foaie editată de Asociația Studenților Creștini Ortodocși Români, filiala Cluj-Napoca

Pelerinaj pe Caraiman. A doua oară, alt traseu

Iulia Anamaria Mureșan

Vestea repetării pelerinajului pe Caraiman a însuflețit multe inimi căutătoare de Dumnezeu, fie ele de studenți, absolvenți, ba chiar și de adulți peste 40 de ani. Pornirea în toiul nopții, cele 10 ore în care aveam să parcurgem pedestru aproximativ 20 km au fost obstacole ușor de trecut pentru cei hotărâți să cunoască și să se bucure de spiritualitatea ortodoxă așternută la peste 2.000 de metri altitudine.

Odată coborâți din autocar la cabana „Piatra arsă”, am realizat că sub ochii noștri se întindea, tăcută și cuminte, pajiștea montană ce părea a fi fără margini.

Parcurgând traseul marcat spre Mănăstirea Peștera Ialomicioarei, am zărit adesea micile comori pe care le adăpostea: flori de o frumusețe și gingășie rară, pe bună dreptate ocrotite prin lege! Bujorul de munte, stânjenele pitic, degetăruțul și ghințura de colți sunt doar câteva specii de plante care ne-au încântat văzul, ne-au înviorat fotografiile și ne-au îmbogățit cunoștințele despre creația lui Dumnezeu. Crescute cu îndrăzneală în preajma petecelor de zăpadă ce încă răcoreau pământul, neintimidate de vântul puternic și nici de arșiță, ele ne-au oferit o adevărată pildă de smerenie și de hotărâre, amintindu-ne că, indiferent de condițiile exterioare, suntem datori să aducem roade bune și să ne îndeplinim menirea de creștini. Apoi, întâlnirea cu ele ne-a devenit familiară, dat fiind că le-am zărit de-a lungul întregului traseu.

Un obiectiv inedit a fost Peștera Ialomicioarei, a cărei intrare este străjuită de biserica mănăstirii Peștera Ialomitei. Plimbarea prin pantecele muntelui a fost o continuă uimire. Roci de dimensiuni impresionante, așezate de Dumnezeu într-un mod unic, vegetația pitică (mușchi și licheni) și apa de o puritate de nemaîntâlnit altundeva în țară sunt doar câteva dintre elementele care ne-au atras atenția. Ca pelerin, mi-am pus totuși întrebarea: „Acesta e un pelerinaj sau o excursie turistică?”. Dar iconițele așezate ici și colo pe pereții peșterii, precum și micul iconostas improvizat la finalul traseului subteran mi-au răspuns la întrebare prin: „Da, în mod evident acesta este un pelerinaj!”. Și nu doar ele, ci și frumusețea locului. Toate ne vorbeau despre Marele Meșter.

Ne-am continuat apoi drumul spre următoarele obiective: Babele și Sfinxul. Urcușul a fost greu, nu are rost să idealizăm. Dar faptul de a fi împreună cu ceilalți, altruismul, voia bună și cântul l-au ușurat foarte mult, mai ales din punct de vedere moral, căci acestea au risipit gândul apăsător de neputință. După un drum istovitor, ne-am odihnit trupul și sufletul în fața impresionantelor monumente naturale săpate de vânt și ploaie, care ne-au dovedit că pustiul nu este o piedică în fața creației și a rodnicei, ba din contră: orice intemperie

(fie ea pământescă sau sufletească) poartă în ea capacitatea de a șlefui forme brute și de a le transforma în opere de artă.

Pelerinajul a culminat cu parcurgerea traseului ce ne ducea spre Crucea Eroilor Neamului, ridicată la altitudinea de 2.291 de metri, în amintirea eroilor neamului căzuți în timpul Primului Război Mondial. Drumul spre cruce a fost asemănător cu descrierea pe care părinții Bisericii o fac parcursului duhovnicesc. După o serie de urcușuri și coborâșuri, de biruințe și neputințe, începeam să o zărim. Pe măsură ce ne apropiam de ea, bucuria era tot mai mare. Ajunși pe o culme, a trebuit apoi să coborâm un drum îngust, pietruit, mărginit de o prăpastie la dreapta și de lanțuri de sprijin la stânga. Fără smerenie, nădejde, voință și credință ne era imposibil să ajungem la cruce. Ajunși totuși la locul dorit, am intonat cântări închinare Sfintei Cruci și Sfinților Mucenici. Gândul multora dintre noi stătea în uimire, întrebându-se prin ce eforturi au fost transportate acolo materialele și utilajele de construcție.

La întoarcere, am coborât pe un traseu montan inedit, presărat

cu pași pe marginea prăpastiei și cu priveliștea unor pajiști și platouri montane impresionante. Aparatele foto erau neputincioase în a surprinde încântarea ochilor. Acea minunată scenă a naturii nu se putea închide într-un dreptunghi, ci se cerea admirată în ansamblul ei. Soarele topea zăpada, oferindu-ne spectacolul apei care se revărsa vijelios pe stânci. Am trecut de asemenea prin pădurea de jnepeni, acei arbori pitici specifici locului și am zărit și de data aceasta o capră neagră, în aceeași zonă ca anul trecut.

Acest traseu ne-a oferit de toate: căldură, frig, ploaie, soare,

pădure, platou montan, rocă, pajiște, cascade, zăpadă, faună și floră de o frumusețe rară, bucurie, oboseală, constatarea neputinței, dar și a importanței de a o depăși ajutat de aproapele. Mai aveam aproximativ o oră de mers cu autocarul în drum spre Cluj-Napoca când, la ora 01:50, mi-a sunat alarma, aceeași care mă trezise cu 24 de ore în urmă, când mă pregăteam pentru a merge în pelerinaj. Am luat-o ca pe o închidere a cercului care a marcat o zi „plină”.

Tabăra studențească de vară

In perioada 1-12 august, ASCOR Cluj-Napoca va organiza tabăra studențească de vară. Aceasta se va desfășura în localitatea Mărișel, județul Cluj, și va fi găzduită de parohia ce s-a format în jurul bisericii cu hramul „Sfinților Arhangheli Gavriil și Mihail”.

Pentru a continua seria de evenimente dedicate *Anului comemorativ Justinian Patriarhul și al apărătorilor Ortodoxiei în timpul comunismului*, în cadrul taberei vor avea loc întâlniri și conferințe cu foști deținuți politici, cu cercetători ai perioadei comuniste, cu regizori care au abordat subiectul spațiului concentraționar românesc din timpul comunismului în filmele documentare pe care le-au realizat, dar și cu alte personalități marcante din diverse domenii. De asemenea, vor fi așteptați să le vorbească tinerilor ÎPS Andrei Andreicuț, PS Macarie Drăgoi, Părintele Iustin Miron și Părintele Pantelimon Șușnea.

ASOCIAȚIA STUDENȚILOR CREȘTINI ORTODOCȘI ROMÂNI
CLUJ NAPOCA - VĂ INVITĂ SĂ PARTICIPI LA
TABĂRA STUDENȚEASCĂ DE VARĂ
MĂRIȘEL 2017
1 - 12 AUGUST 2017
DEDICATĂ ANULUI MARTIRILOR ȘI
MARTURISITORILOR CARE AU PĂTIMIT
ÎN TENNIȚELE COMUNISTE

Discuții și cateheze + Drumeții + Competiții și jocuri sportive + Atelier de supraviețuire + Atelier de cioplituri + Atelier de băut toaca + Atelier de făcut metaniere și cruciulițe + Atelier de rucodelle din închisori + Atelier de icoane litografiate + Atelier de cusut li tradiționale + Atelier de poezie din închisori + Atelier Morse + Dormit în cort + Lucru în echipe + Aer curat
Invitații deosebite: ÎPS ANDREI + PS MACARIE + PR IUSTIN ȘI PR PANTELIMON + RADU PREDA MARIUS VASILEANU + DEMOSTENE ANDRONESCU + MARCEL PETRIȘOR + OCTAV BJOZA AUGUSTIN RADUȚĂ + MARIA AXINTE + IOANA HASU + ALIN MUREȘAN + ȘI MULȚI ALȚI.

Contact și înscrieri până în 10 Iulie la: ALEXANDRU POPA 0725 651 781
ELENA MIHALACHE 0740 839 028
IOANA MIHALACHE 0748 616 745
Costuri: 250 lei/toată tabăra sau 20 lei/zi
Mai multe detalii pe www.ascorcluj.ro

Pe lângă atelierelor tradiționale – cioplituri în lemn, litografierea icoanelor, mânuirea toacei, confecționarea metanierele și a cruciulițelor, cusutul iilor –, vor exista și câteva ateliere specifice teme taberei și anume: atelier de rucodelie din închisori, atelier de poezii care au fost scrise în închisori, atelierul de învățare a alfabetului Morse.

Nu vor lipsi drumețiile, competițiile sportive și serile de teatru.

Zilnic, se va oficia slujba Sfintei Liturghii și tot în fiecare zi Părintele Ciprian Negreanu va oferi explicații și răspunsuri în cadrul catehezelor și discuțiilor organizate pentru tineri.

Inteligența umană între învățarea tradițională și cea digitalizată

Claudia Chioorean

Lxperiența umană și studiile științifice susțin că învățarea scrierii și citirii realizate în mod tradițional conduc la dezvoltarea anumitor conexiuni neuronale, adică la dezvoltarea operațiilor gândirii logice – descompunerea conceptului, analiza comparativă, sinteza, generalizarea și abstractizarea. Fără una dintre aceste operații, nu se mai poate ajunge la abstractizare în mod corect, și astfel apar erorile de gândire. Pe de altă parte, instruirea digitalizată dezvoltă alte abilități în detrimentul celor dobândite de generațiile anterioare. Dacă învățarea tradițională stimula gândirea profundă, analitică și critică, digitalizarea oferă posibilitatea informării rapide, fără efortul personal de sinteză, fără răgazul unei analize profunde. Digitalizarea satisface din plin comoditatea gândirii, selectivitatea, oferă disparitatea informației, globalitatea ei și imensul volum de date pe care sistemul de receptare uman nu reușește să-l proceseze concomitent.

Cu mulți ani în urmă, când un copil se adâncea în studiu, cei din jur se trezeau îngrijorați să-i atragă atenția că ar putea să orbească, „să i se strice capul”, să înnebunească. Sunt memorabile figurile romantice ale tinerilor palizi, supti de seva vieții și a sănătății, care învață neîntrerupt și care scriu și rescriu cu penițele deja tocite la lumini clar-obscur. Astăzi, zâmbim când ne gândim la îngrijorarea rareori motivată. Da, au existat unele exagerări, care au dus uneori la rezultate nedorite, dar asta se întâmplă cu mult timp în urmă.

Astăzi, părinții au aceeași grijă: să nu pătească nimic rău copiilor lor. Diferența e că, de data aceasta, nu cartea și penița sunt pricina îngrijorărilor legate de posibilele probleme de sănătate mintală, ci foarte atractiva tehnologie digitală, care a produs inevitabil (și poate chiar ireversibil) trecerea de la învățarea tradițională la cea digitalizată, de la scrisul cu pixul la scrisul la calculator. În prezent, copiii nu se mai folosesc de mediul digital doar pentru jocuri și navigare virtuală, ci și pentru studiul lor în toate etapele sale, de la clasele primare până la anii de facultate. Deși roadele acestei tranziții au părut, inițial, de mare utilitate, tot mai mulți părinți observă multiple schimbări negative în rândul copiilor lor. Deficiențele de atenție și concentrare, slăbirea capacităților mintale, a puterii de judecată și a motivației au început să tragă mari semnale de alarmă. Astfel, mulți se întreabă: „Cât de îndreptățiti suntem să ne îngrijorăm și să limităm timpul expunerii propriilor noștri copii la sursele digitale, fie ele chiar și pentru pregătirea școlară?”.

Efectele digitalizării asupra funcționării creierului

Răspunsurile pot veni din mai multe surse, dar niște studii recente din domeniul neuroștiințelor arată că o serie de afirmații demonstrate științific încep să se coreleze. Legătura dintre funcționarea neuronală a creierului și fenomenul digitalizării e unul dintre aspectele problematice care se află de ani buni în atenția cercetătorilor din lumea occidentală. În anii 2000, cercetătorii Jean-Luc Velay (cercetător la Laboratorul de Neuroștiințe Cognitive de la Marseille) și Marieke Longcamp (conferențiar) descopereau un efect surprinzător al digitalizării asupra funcționării creierului. Pentru a înțelege fenomenul la care se referă, aceștia au prezentat reacțiile unei persoane complet imobilizate în timp ce privește o literă de tipar, pe care a învățat să o scrie de mână. Chiar dacă mâinile nu puteau fi mișcate, în momentul privirii, zonele funcțiilor motrice (ce țin de mișcare) ale creierului s-au activat, ceea ce demonstrează existența unei legături între imaginea citită și mișcarea pe care o persoană o face cu mâna pentru a scrie această imagine.

Cei doi cercetători și-au exemplificat materialele analizând rezultatele a două grupe de copii: una în care aceștia deprinseseră scrisul doar pe tabletă, iar cealaltă în care învățaseră să scrie utilizând metoda tradițională. La final, oamenii de știință le-au arătat copiilor literele din nou și i-au întrebat dacă erau aceleași cu cele pe care tocmai le scriseseră. Rezultatele grupei formate din copiii ce scriseseră de mână au fost net superioare. Explicația constă în simplul fapt că activarea memoriei motrice duce la recunoașterea mentală a literelor, lucru pe care digitalizarea, scrisul la calculator, nu reușește să-l facă la fel de bine și de repede. O consecință derivată din această corelație este și aceasta: noi, cei care am învățat scrisul și cititul pe caiet, cu pixul sau stiloul, suntem personajele care greșim cel mai frecvent în momentul în care trebuie să redactăm ceva pe suport electronic sau când tastăm la calculator. Avantajul nostru se manifestă atunci când avem de interpretat ceea ce vedem sau scriem într-o manieră nouă, critică, argumentativă.

Aceste rezultate obținute în urma studierii efectelor de multe ori negative, pe care alfabetizarea digitalizată le poate avea asupra IQ-ului, au mai fost corelate și cu studii din alte categorii ale cercetării umane, precum: educație, dezvoltare neuronală umană, inteligență generală și specifică. „IQ-ul” sau „coeficientul de inteligență” – acronimul expresiei *intelligence quotient* – reprezintă un concept și un scor derivat din diferite teste standardizate prin care se încearcă măsurarea inteligenței. Totuși, pentru a înțelege ce presupune măsurarea inteligenței, e important să știm că prin „inteligență” oamenii de știință se referă la aptitudinea generală a individului de a-și adapta conștient gândirea unor cerințe noi, la capacitatea spirituală de adaptare generală la noile cerințe și condiții ale vieții.

Din această perspectivă, în anii industrializării accentuate, testele au arătat că nivelul IQ-ului la adolescenții de 18 ani a crescut din anii 1930 până în anii 1990 cu 13,8 puncte. Acest fenomen, care susține tendința de creștere a IQ-ului și evoluția minții umane de la o etapă istorică la alta, este cunoscut în literatura de specialitate drept *fenomenul Flynn* – de la numele Profesorului James Flynn de la Universitatea din Otago, Noua Zeelandă, care a realizat aceste studii în 1984. Pe de altă parte, începând cu anii 1990, studiile au arătat că nivelul IQ-ului la aceeași categorie de vârstă, cea de 18 ani, a scăzut. Una dintre explicații are în centru progresul pe care omul l-a promovat în mod consecvent de-a lungul evoluției umane. Fie că vorbim despre progres la nivel tehnic, fie că ne referim la cel cultural, social sau civic etc., ființa umană a încercat să găsească în mod constant resurse noi, utile, facile pentru a obține un raport de beneficii maxime și efort minim. Acest lucru explică tendința actuală de substituție a elementelor specific umane de către gadgeturi, softuri și instrumente sau spații create în digital, care vor duce treptat la scăderea IQ-ului. Această tendință de scădere, descoperită de Richard Lynn și recunoscută chiar și de James Flynn, se numește *fenomenul non-Flynn*.

Poate fi utilizată eficient tehnica inovatoare?

Între fenomenul Flynn și opusul său, non-Flynn, educația și metodele de învățare ocupă un rol important. Rezultatele unor studii realizate cu scopul de a sublinia creșterea sau descreșterea IQ-ului sunt controversate, având în vedere dificultatea de a obține rezultate valide și fidele. Cu toate acestea, educația în scopul utilizării eficiente a mijloacelor tehnice inovatoare poate constitui soluția pentru dezvoltarea continuă a IQ-ului, alături de stimularea interesului, menținerea motivației, lărgirea orizontului informațional etc., pe care noua tehnologie le implică.

Marele semn de întrebare se referă, totuși, la tipul de adaptabilitate neuronală pe care creierul uman o va dobândi în contextul digital actual. Alte întrebări care denotă direcția greșită în care lucrurile par să meargă sunt: „Noile conexiuni neuronale vor crește capacitatea de a gândi critic sau o vor scădea?”, „Din moment ce operațiile gândirii sunt simplificate substanțial prin accelerarea proceselor și prin căile scurte de receptare a informației, cum se va dezvolta totuși gândirea critică a individului digitalizat, obișnuit să primească informația predefinită, instant, fără efort neuronal propriu?”, „Copiii digitalizați – generația 2.0, generația Web – vor gândi în tiparele oferite de mediul online?”, „Ce se va întâmpla cu ei dacă vor fi deconectați de la această sursă de informații? Vor putea răspunde adaptativ la mediul propus? Vor putea rezolva cu succes noile provocări pe care lipsa spațiului online le presupune?” sau „În lipsa soluțiilor oferite de calculator, vor îmbrățișa orice variantă propusă din mediul exterior, fără a avea capacitatea de analiză critică, personală, profundă?”.

Ceea ce Marshall McLuhan anticipa, odată cu dezvoltarea tehnologiilor, prin sintagma *satul global*, pare să se realizeze și în sensul nivelării registrului reacțiilor, la nivelul varietății și complexității lor, la nivelul gândirii. Întreaga lume devine un sat global, în care unitatea de gândire, de acțiune și de credințe, valori, norme va constitui premisa fundamentală.

Într-o notă exagerată, inspirată din teoria conspirației, s-ar putea formula întrebări precum: „Este cineva interesat ca adolescenții, viitorii maturi productivi, să nu poată gândi la fel de bine și de profund pe măsura evenimentelor pe care le trăiesc?”, „Nu au fost anticipate aceste tipuri de consecințe?”, „Care vor fi soluțiile pentru prevenirea sau atenuarea fenomenului?” sau „Este sistemul de învățământ și educație o soluție?”. Acestea sunt doar câteva întrebări la care oamenii de știință actuali, specialiști în Psihologie Umană, în Neuroștiințe sau în Digitalizare, ar fi bine să obțină răspunsuri cât mai convingătoare și argumentate. Viitorul nostru, ca omenire, depinde de modul cum ne educăm copiii, de doza de digitalizare pe care le-o administrăm zilnic.

Studiile longitudinale realizate asupra grupelor de copii care astăzi învață să scrie doar pe tablete ar putea oferi, în perspectivă, multe răspunsuri cu privire la efectele digitalizării asupra IQ-ului tinerilor într-un context educațional formal și non-formal. Spaima de utilizare a calculatorului ar putea dispărea dacă s-ar cunoaște modalitățile optime – pentru creierul uman – de utilizare a acestor noi mijloace de comunicare deosebit de atractive.

Dincolo de toate acestea, frumusețea vieții reale, acum și aici, respirată clipă de clipă, îmbrățișată privire cu privire, nu va putea fi niciodată concurată de oricare dintre lumile virtuale. Răcoarea unei brize alunecând pe față, mângâierea unei raze mijite în zori, aroma unei cafele fierbând la ibric sau gustul unei înghețate reci în vară nu pot fi substituite de nici cele mai subtile și mai prietenoase produse digitale imaginate vreodată până astăzi.

Bibliografie:

- Flynn, James R. (2009), *What Is Intelligence: Beyond the Flynn Effect* (expanded paperback Ed.), Cambridge: Cambridge University Press, ISBN 978-0-521-74147-7. Lay summary (18 July 2010);
- Flynn, James R. (2012), *Are We Getting Smarter? Rising IQ in the Twenty-First Century*, Cambridge: Cambridge University Press, ISBN 978-1-107-60917-4. Lay summary (16 May 2013);
- Greenfield S. (2015), *Mind change: How digital technologies are leaving their mark on our brains*. Random House;
- Longcamp, Marieke, Marie-Thérèse Zerbato-Poudou, and Jean-Luc Velay (2005), “The Influence of Writing Practice on Letter Recognition in Preschool Children: A Comparison between Handwriting and Typing”, *Acta psychologica*.
- Sprenger, Marilee (2010), *Brain-Based Teaching in the Digital Age*, ERIC. ISBN: ISBN-978-1-4166-0918-6;
- Strangelove, M. (2015), *The empire of mind: Digital piracy and the anti-capitalist movement*, University of Toronto Press;
- Trimble, Abby J. (2011), “Exploring the Flynn Effect: A Comprehensive Review of the Causal Debate”, CMC Senior Theses, Paper 270; www.revistasinteza.ro/impactul-tehnologiei-asupra-dezvoltarii/.

Echipa: Tatiana Onilov, Andrei Mitrică, Gabriela Bulgaru, Ana-Maria Neag, Dana Filaropol, Andreea Micu, Iulia Anamaria Mureșan, Oana Laura Dăgă, Romina Sopoian.
Adresa ASCOR: Biserica din Hașdeu 45, Cluj-Napoca
Redacția FILOCALIA: Piața Avram Iancu, nr. 18, Cluj-Napoca
Fax: 0264/595 300
revista.filocalia@yahoo.com
ISSN: 1224-0567